

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

UTENOS
MIESTO
VVG

UTENOS MIESTO 2023-2029 M. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

TURINYS

ĮVADAS	3
1. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA IR GYVENTOJŲ, KURIEMS TAIKOMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, APIBRĖŽTIS	6
2. TERITORIJOS, KURIAI RENGIAMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, ANALIZĖ	10
3. STRATEGIJOS TIKSLAI, UŽDAVINIAI IR JŲ ĮGYVENDINIMO STEBĖSENOS RODIKLIAI	36
4. GYVENAMOSIOS VIETOVĖS BENDRUOMENĖS DALYVAVIMO RENGIANČIA STRATEGIJA EIGA	40
5. UTENOS MIESTO 2023-2029 M. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS FINANSINIS VEIKSMŲ PLANAS	42
6. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS VALDYMO, STEBĖSENOS IR VERTINIMO TVARKA	47
7. PRIEDAI	50

ĮVADAS

Utenos miesto vietos veiklos grupės vietos plėtros strategija skirta telkti suinteresuotų vietos valdžios, verslo, nevyriausybių ir kitų įstaigų bei organizacijų pastangas ieškant tinkamiausių sprendimų Utenos miesto socialinei ir ekonominei gerovei kelti, kuriant patrauklią aplinką gyventi ir dirbti Utenos miesto gyventojams.

Vietos plėtros strategijos tikslas – naujoviškais ir inovatyviais būdais Utenos mieste įgyvendinti socialines ir ekonomines iniciatyvas bei skatinant socialinį verslą, padedantį vietoje spręsti pažeidžiamų grupių atskirties problemas, prisidėti prie socialinės atskirties mažinimo, pagerinti vietines įsidarbinimo galimybes ir didinti bendruomenių socialinę integraciją išnaudojant vietos bendruomenių, verslo ir vietos valdžios ryšius.

Utenos miesto vietos plėtros strategijos rengėja – Utenos miesto vietos veiklos grupė (toliau – UMVVG) – ne pelno siekianti organizacija, jau septynerius metus sėkmingai veikianti Utenos mieste kaip juridinis asmuo ir viešai teikianti paslaugas Utenos miesto gyventojams. UMVVG įsteigta 2015 m. liepos 2 d. (steigimo sutartis Nr. S9-82) trijų šalių partnerių, kurie savo veiklą vykdo tikslinėje teritorijoje – Utenos mieste (žr. *1 priedą*). UMVVG juridinių asmenų registre įregistruota 2015 m. liepos 8 d. UMVVG – ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo (kodas – 304067469), teisinė forma – asociacija. Iš viso UMVVG yra 15 narių. UMVVG valdymo organai: visuotinis narių susirinkimas; pirmininkas – vienasmenis valdymo organas; kolegialus valdymo organas – valdyba (žr. *1 priedą*).

UMVVG valdyba sudaryta nustatytu horizontaliuoju vyrų ir moterų lygių galimybių skatinimo, nediskriminacijos principu ir horizontaliuoju jaunimo principu: valdybos nariai yra abiejų lyčių asmenys ir nė vienos iš lyčių atstovų nėra daugiau kaip 60 procentų; bent vienas valdybos narys yra jaunesnis nei 29 metai ir (arba) deleguotas jaunimo reikalų tarybos. Šie valdymo organo sudarymo principai užtikrina, kad UMVVG vykdant savo veiklą, bus užkirstas kelias bet kokiai diskriminacijai dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos ir kita bei bus atsižvelgta į jaunimo grupių situaciją bei poreikius, suteikiant įvairioms socialinėms grupėms vienodas galimybes dalyvauti.

UMVVG vietos plėtros strategija (toliau – Strategija) parengta įgyvendinat projektą „Utenos miesto vietos plėtros strategijos parengimas“ Nr.11-001-T-0015, finansuojamą iš Europos Sąjungos fondų, Valstybės biudžeto lėšų pagal 2021-2027 m. investicijų programos 4 prioriteto „Socialiai atsakingesnė Lietuva 4.9 konkretų uždavinį „Didinant socialinę ir ekonominę marginalizuotų bendruomenių, migrantų ir nepalankias sąlygas turinčių grupių integraciją įgyvendinant integruotas priemones, įskaitant aprūpinimą būstu ir socialinių paslaugų teikimą“.

Strategijos tikslai, uždaviniai ir veiksmai atitinka 2021-2027 m. investicijų programos 4.7 uždavinio „Skatinti aktyvią įtrauktį, siekiant propaguoti lygias galimybes ir aktyvų dalyvavimą ir gerinti įsidarbinamumą“ ir 4.9 uždavinio „Didinti socialinę ir ekonominę marginalizuotų bendruomenių, migrantų ir nepalankias sąlygas turinčių grupių integraciją įgyvendinant integruotas priemones, įskaitant aprūpinimą būstu ir socialinių paslaugų teikimą“ nuostatas nes, UMVVG yra išsikėlusį panašius tikslus:

- didinti bendruomenių socialinę integraciją, išnaudojant vietos bendruomenių, verslo ir vietos valdžios ryšius;
- skatinti Utenos miesto plėtrą, aktyviai dalyvauti rengiant ir įgyvendinant miesto plėtros planus bei programas Utenos miesto teritorijoje, rengti ir įgyvendinti UMVVG Strategijas;

- į veiklas aktyviai įtraukti organizacijas, atstovaujančias neįgaliuosius, vyresnio amžiaus žmones, jaunimą bei kitus asmenis, turinčius mažesnes funkcines galimybes arba dėl socialinių priežasčių mažiau įtrauktiems į jiems aktualių sprendimų priėmimą;

- skatinti naujų narių įtraukimą ir socialinio verslo kūrimąsi bei plėtrą siekiant didinti socialinės atskirties problemų sprendimo efektyvumą;

- užtikrinti, kad bus užkirstas kelias bet kokiai diskriminacijai dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos ar kitų pagrindų.

2016-2022 m. ES paramos įgyvendinimo laikotarpiu UMVVG sėkmingai įgyvendino Utenos miesto vietos plėtros strategiją, kurios bendra vertė 1 582 833,46 Eur, iš jų parama sudarė 1 447 599,65 Eur. Per visą strategijos įgyvendinimo laikotarpį parengtas ir sėkmingai įgyvendintas 21 bendruomenės inicijuotas projektas. Projektų veiklose sudalyvavo virš 3 000 įvairaus amžiaus socialinę atskirtį patiriančių asmenų, jauno verslo ir kitų bendruomenės atstovų. Projektų įgyvendinimo metu organizuota daugybė veiklų numatytoms strategijos tikslinėms grupėms: stovyklų, sveikatinimo ir švietimo renginių, išvykų, prevencinių veiklų bei mokymų. Dalis miesto bendruomenės atrado savanorystės veiklos prasingumą ir pajuto šios veiklos daromą poveikį projektų tikslinių grupių dalyviams. Projektų patirtis parodė, kad vietos bendruomenei reikia tikro, nuoširdaus, vertybėmis pagrįsto bendravimo ir ryšio, kuris gali apjungti įvairaus amžiaus grupių asmenis, padėti jiems įskiepyti tikrąsias vertybes, pasijusti visaverčiais bendruomenės nariais.

2022-2030 m. Regionų plėtros programoje (LR vyriausybės 2022 m. birželio 22 d. nutarimas Nr. 713) Utenos regionas, kuriame yra Utenos rajonas ir Utenos miestas, įvardintas kaip vienas iš labiausiai ekonominio augimo netolygumo paveikta teritorija, kuriai būdinga didelė socialinė ir ekonominė atskirtis. Visuomenės senėjimas, žemesnis viešųjų paslaugų prieinamumas, didelis skaičius asmenų, patiriančių skurdo riziką ar socialinę atskirtį – tai problemos, su kuriomis susiduriama Utenos regiono teritorijoje, taip pat ir Utenos mieste. Atlikta gyventojų apklausa ir šios apklausos tyrimo analizė padėjo identifikuoti tikslinės teritorijos – Utenos miesto gyventojų labiausiai išskiriamas socialines ir ekonomines sritis, kurios buvo įvardintos kaip pačios problematiškiausios. Tai įvairių, socialinių, sociokultūrinių bei verslumo skatinimo paslaugų tiekimo trūkumas, tiek socialinę atskirtį ir socialinę riziką patiriantiems asmenims, tiek ir kitiems vietos bendruomenės gyventojams.

Siekiant spręsti išvardintas problemas, parengta 2023-2029 m. Strategija. Įgyvendinant šią veiklą buvo besąlygiškai laikomas horizontaliųjų principų reikalavimų ir užtikrintos visos asmenų teisės nepažeidžiant Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos reikalavimų į procesą įtraukiant miesto bendruomenes, viešojo ir privataus sektoriaus atstovus. Išklaustytos nuomonės, svarstytos ir į Strategiją įtrauktos veiklos, skirtos socialinei atskirčiai mažinti, užimtumui bei verslumui skatinti. Svarbiausi sprendimai buvo priimti bendru sutarimu, išanalizavus bei atrinkus aktualiausias ir opiausias Utenos miestui veiklas, atsižvelgiant į visų suinteresuotų miesto bendruomenės atstovų išsakytus poreikius. Formuojant tikslus ir uždavinius atsižvelgta ir į Utenos miesto gyventojų išreikštą nuomonę pagal miesto gyventojų apklausos rezultatus.

Rengiant Strategiją, vadovautasi LR vidaus reikalų ministro 2022 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. 1V-672 patvirtintomis taisyklėmis „Vietos plėtros strategijų rengimo ir atrankos taisyklės“. Strategija taip pat yra integrali kitų teisinių dokumentų atžvilgiu, nes joje iškeltas **tikslas** „Mažinti Utenos miesto gyventojų socialinę atskirtį, įgyvendinant socialines ir ekonomines iniciatyvas“ bei **1.1. Uždavinys**

„Socialinės integracijos veiklų organizavimas ir kompleksinių-prevencinių pagalbos priemonių teikimas socialinę atskirtį patiriančioms asmenims siekiant socialinių iniciatyvų įgyvendinimo“ ir **1.2. Uždavinys** „Stiprinti gyventojų darbinius ir verslumo įgūdžius, per neformalias iniciatyvas skatinti naujų verslų, tame tarpe ir socialinio verslo kūrimą ar plėtrą Utenos mieste“ prisideda prie **Utenos regiono plėtros tarybos kolegijos** 2023 m. sausio 30 d. sprendimu Nr. KS (T) - 4 patvirtinto 2022-2030 m. Utenos regiono plėtros plano **I tikslo** „Gerinti socialinių, sveikatos priežiūros, švietimo paslaugų kokybę ir prieinamumą“ (kodas LT029-01) poveikio rodiklį „Asmenys, patiriantys skurdo riziką ar socialinę atskirtį“ ir „Socialines paslaugas gaunančių tikslinės grupės asmenų dalis nuo bendro su skurdo rizika ar socialine atskirtimi susiduriančių gyventojų skaičiaus“, **1.1 uždavinį** „Pagerinti sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų infrastruktūrą, išplėsti paslaugų spektrą, pagerinti jų kokybę ir prieinamumą“ (kodas LT029-01-01) ir **Utenos rajono savivaldybės tarybos** 2023 m. vasario 2 d. sprendimu TS-1 patvirtintą Utenos rajono savivaldybės 2023-2025 m. strateginio veiklos plano **II prioriteto** „Bendruomenės socialinės gerovės plėtojimas“, **10 priemonės** „Socialinės apsaugos plėtros programa“, **10.1 veiklos** „Užtikrinti įvairių socialinių grupių asmenų integraciją į bendruomenę“, **10.1.1 poveiklę** „Organizuoti socialines paslaugas įvairių socialinių grupių asmenims“ ir **10.1.1.15 poveiklę** „Bendruomeninės veiklos stiprinimas“ bei **10.1.2 veiklą** „Užtikrinti neįgaliųjų socialinę integraciją“ ir **I prioriteto** „Konkurencingos rajono ekonomikos plėtra“, **02 priemonės** „Ekonomikos skatinimo ir turizmo plėtojimo veiksmų programa“, **02.1.1. veiklos** „Kurti verslui ir turizmui palankią aplinką“, **02.1.1.02 poveiklę** „Verslo programų ir projektų rėmimas“.

Šia Strategija siekiama kompleksiskai spręsti opiausias ir aktualiausias Utenos miesto problemas. Taikant BIVP metodą, betarpiškai prisidėti prie išvardintuose strateginiuose dokumentuose iškeltų tikslų įgyvendinimo, skatinti socialinę atskirtį patiriančius asmenis integruotis į visuomenę, visapusiškai ugdyti jų gebėjimus, sudaryti sąlygas socialinę atskirtį patiriančioms asmenims tapti visaverčiais bendruomenės nariais, skatinti socialinio verslo kūrimąsi ar plėtrą tikslinėje teritorijoje kuriant darbo vietas, prekes ar paslaugas sunkiau integruojamoms bendruomenės gyventojų grupėms. Strategijos veiklomis siekiama **novatoriškumo** iškeltų problemų sprendime, todėl įgyvendinant Strategiją socialinės atskirties mažinimas vyks per socialines integracijos ir užimtumo veiklas, aktyviai įtraukiant vietos bendruomenes, taip siekiant tvaresnių ir ilgalaikių rezultatų. Ypatingas dėmesys bus skiriamas socialinių verslų daromam poveikiui, jų iškeltų idėjų novatoriškumui ir tvarumui.

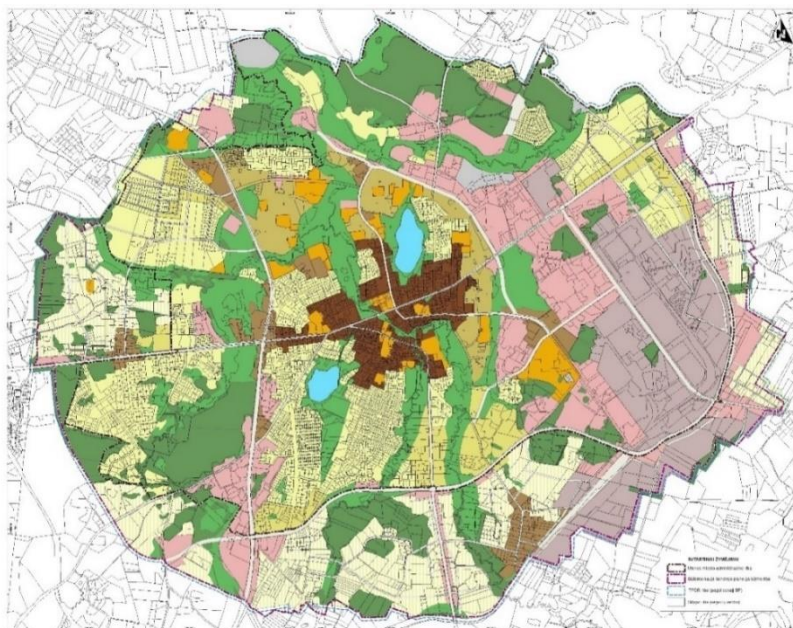
1. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA IR GYVENTOJŲ, KURIEMS TAIKOMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, APIBRĖŽTIS

1.1. TERITORIJA

Strategija bus įgyvendinama Utenos mieste, kuris yra vienas seniausių Lietuvos miestų (Utenos vardas istorijos šaltiniuose pirmą kartą paminėtas 1261 m.) ir vienas iš didžiausių Utenos regiono miestų. Utenos rajonas ribojasi su tame pačiame regione esančiais Anykščių, Ignalinos, Molėtų, Zarasų rajonais, Vilniaus apskričiai priklausančiu Švenčionių rajonu ir Panevėžio apskrityje esančiu Rokiškio rajonu. Utenos miestas – rajono savivaldybės administracinis centras. Bendras miesto (tikslinės teritorijos) plotas – 2 245,5 ha (buvo 1 528 ha), (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. kovo 13 d. nutarimas Nr. 242 „Dėl Utenos miesto teritorijos ribų pakeitimo“). Plotas padidėjo dėl miesto teritorijų plėtros, kai buvo praplėstos miesto teritorijos ribos. Palanki Utenos miesto geografinė padėtis savo laiku nulėmė miesto vystymosi ir plėtros tendencijas. Uteną kerta du svarbūs tarptautiniai magistraliniai keliai: magistralinis kelias (A6) Kaunas-Zarasai-Daugpilis ir magistralinis kelias (A14), jungiantis Uteną su Vilniumi (96 km). Geras susisiekimas ne tik su Utenos regiono teritorijai priklausančiais Anykščių, Ignalinos, Molėtų, Visagino, Zarasų miestais, bet ir su Panevėžio, Rokiškio, Švenčionių miestais.

Nuo 2007 m. Utenos mieste buvo įgyvendinama daug infrastruktūrinių projektų, kompleksiskai tvarkomos viešosios miesto erdvės, atnaujinama poilsio ir rekreacinių zonų infrastruktūra. Todėl šiuo metu mieste yra ne tik pramoninės, gyvenamosios, bet ir poilsui bei laisvalaikiui pritaikytos rekreacinės teritorijos. Utenos miesto teritoriją administruoja Utenos miesto seniūnija, kurią sudaro 10 seniūnaitijų.

1 pav. Utenos miesto (tikslinės teritorijos) žemėlapis

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

1.2. GYVENTOJAI

Utenos rajono savivaldybėje, pagal oficialiosios statistikos portalo duomenis, 2022 m. gyveno 37 266 tūkst. asmenys. Tai beveik trečdalis (29,66 proc.) Utenos regiono gyventojų (125 644 tūkst.). Daugiau kaip 25 tūkst. gyventojų gyvena Utenos mieste ir apie 12 tūkst. kaimo teritorijoje. Iš pateiktų duomenų matyti, kad didžioji dalis gyventojų koncentruojasi mieste.

Siekiant įvertinti realų tikslinės teritorijos gyventojų skaičiaus pokytį, verta paanalizuoti pastarųjų 10 m. oficialiosios statistikos portalo pateiktus statistinius duomenis (žr. 1 lentelė) iš kurių matyti, kad gyventojų skaičius tiek Lietuvoje, tiek ir Utenos mieste bei rajone per šį laikotarpį turėjo tendenciją mažėti. Bendrai šalyje miesto gyventojų skaičius sumažėjo apie 3,81 proc., Utenos rajone 10,74 proc., Utenos mieste 10,03 proc. Gyventojų skaičiaus mažėjimą tiek rajone, tiek ir mieste per 10 m. laikotarpį lėmė labai didelė emigracija, neigiama natūrali gyventojų kaita, sulėtėjęs miesto ir rajono vystymosi potencialas. Toliau Strategijoje, pagal pateiktas rekomendacijas, vietos plėtros teritorijos pokyčiams įvertinti analizuojamas 5 metų laikotarpis (nesant šio laikotarpio duomenų, vadovaujamosi kita, viešai prieinama informacija).

Daugelis šalyje vyraujančių socialinių problemų tiesiogiai palietė ir Utenos miestą: socialinė diferenciacija, mažėjantis gyventojų skaičius, nedarbas, emigracija, skurdas, socialinė atskirtis, senstanti visuomenė, mažėjantis gimstamumas ir t.t.

UMVVG Strategija orientuota į **socialiai pažeidžiamus, socialinę riziką (atskirtį) patiriančius asmenis:**

- **socialinės rizikos šeimos ir jų vaikai bei kiti nepalankias sąlygas turintys asmenys** – Strategijoje identifikuojamos socialinės atskirties grupės, kurių atskirtis mažinama per kompleksines prevencines pagalbos bei socialinių įgūdžių stiprinimo, savipagalbos ir užimtumo veiklas bei iniciatyvas;

- **nepalankias sąlygas turintys vaikai, mokiniai, ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai** – tikslinė grupė, kurios atskirtis mažinama per sociokultūrinės ir motyvacines veiklas, aktyviai į jas įtraukant vietos bendruomenes;

- **neįgalieji, senjorai bei vieniši asmenys** – Strategijos tikslinė grupė, kurios tiek socialinė, tiek sociokultūrinė integracija prisidės prie šių asmenų gyvenimo kokybės gerinimo ir socialinės atskirties mažinimo jų gyvenamoje teritorijoje;

- **mažiau galimybių turintį jaunimas** – nedirbantys, nesimokantys, stokojantys socialinių įgūdžių bei patiriantys socialinę atskirtį jauni asmenys. Tikslinė grupė Strategijoje identifikuojama per vykdomą prevencinį socialinės atskirties mažinimą, per motyvacijas mokymuisi, integraciją ir darbo praktinių įgūdžių stiprinimą;

- **bedarbiai, ilgalaikiai bedarbiai ir kiti ekonomiškai neaktyvūs ir darbingi asmenys** – Strategijoje identifikuojama grupė, kurios socialinės atskirties integracija galima per įsidarbinimo, verslumo įgūdžių stiprinimą bei savarankiškos veiklos vykdymą;

- **jauno verslo atstovai, socialinio verslo vystytojai ar kūrėjai** – fiziniai ar juridiniai asmenys jau vykdančios ar planuojančios pradėti verslą, taip pat socialinio verslo steigėjai ar vystytojai, kuriantys paslaugas ar darbo vietas sunkiau integruojamoms bendruomenės gyventojų grupėms.

Strategijos įgyvendinimo metu, visoms tikslinėms grupėms bus užtikrintos HP asmenų teisės nepažeidžiant Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos reikalavimų.

Siekiant užtikrinti sėkmingą socialinės atskirties mažinimą kartu su tikslinėmis grupėmis į veiklas bus siekiama įtraukti ir kitus bendruomenės narius, tokiu būdu mažinant tikslinių grupių stigmatizavimą ir sudarant galimybę asmenims iš tikslinių grupių užmegzti artimesnius, draugiškus ryšius su bendruomenės nariais, kurie nėra tikslinės grupės asmenys.

1 lentelė. Gyventojų skaičius, rajone, mieste ir šalyje

Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalas

Metų pradžiai	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	Pokytis proc.
Utenos rajone	41 751	41 008	40 454	39 826	38 836	37 914	37 435	37 184	37 509	37 266	-10,74
Utenos mieste	28 015	27 484	27 041	27 179	26 476	25 869	25 495	25 397	25 343	25 204	-10,03
Lietuvos miestų gyventojų skaičius	1 989 268	1 974 580	1 962 613	1 943 228	1 911 068	1 884 722	1 875 370	1 882 506	1 916 751	1 913 385	- 3,81

2. TERITORIJOS, KURIAI RENGIAMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, POREIKIŲ IR GALIMYBIŲ ANALIZĖ

2.1. POREIKIŲ IR GALIMYBIŲ ANALIZĖ

Demografinė situacija. Utena – didžiausias regiono miestas, kur 2022 m. pradžioje dešimtyje miesto seniūnaitijų gyveno 25 204 gyventojai. Per pastaruosius penkerius metus Utenos miesto gyventojų skaičius kito labai nežymiai, tačiau išlaikė tendenciją mažėti – 2,57 proc. (BI). Tam galimai įtakos turėjo ekonominės sąlygos, ribotos darbo rinkos perspektyvos, mažėjantis gimstamumas, senstanti bendruomenė ir kiti veiksniai. Stengiantis švelninti gyventojų mažėjimą Utenos mieste pastaruoju metu pradėtos įgyvendinti Utenos rajono savivaldybės tarybos patvirtintos jaunų šeimų rėmimo programos (2022 m. birželio 30 d. Nr. TS-170 „Dėl Utenos rajono savivaldybės jaunos šeimos stiprinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“), kuriose numatytos priemonės: finansinė paskata pirmojo būsto įsigijimui, būsto nuomos jaunoms šeimoms kompensacijos, papildomos piniginių priemonės auginantems vaikus (AI). Prie gerėjančios gyvenimo aplinkos prisidėjo ir UMVVG 2016-2022 m. vietos plėtros strategijos įgyvendintos priemonės, skirtos socialinės atskirties mažinimui bei įvairių verslumo iniciatyvų taikymu darbingo amžiaus gyventojams.

Oficialiosios statistikos portalo duomenimis, kitų Utenos regiono miestų gyventojų skaičiaus pokytyje pastebimos įvairios tendencijos (žr. 2 lentelę): Molėtuose (2,42 proc.), Visagine (3,78 proc.) padidėjęs gyventojų skaičius. Tuo tarpu Ignalinos (2,45 proc.), Anykščių (4,18 proc.), Zarasų (5,71 proc.) miestuose stebimas procentinis gyventojų skaičiaus mažėjimas. Lyginant Utenos regiono miestų gyventojų skaičių, pastebimas 1,06 proc. miesto gyventojų skaičiaus mažėjimas (2018 m. buvo – 72 412 gyv., 2022 m. – 71 641 gyv.), nors bendras Lietuvos miestų gyventojų skaičius per penkerių metų laikotarpį turėjo tendenciją augti 1,52 proc. (2018 m. buvo 1 884 722 gyv., 2022 m. – 1 913 385 gyv.).

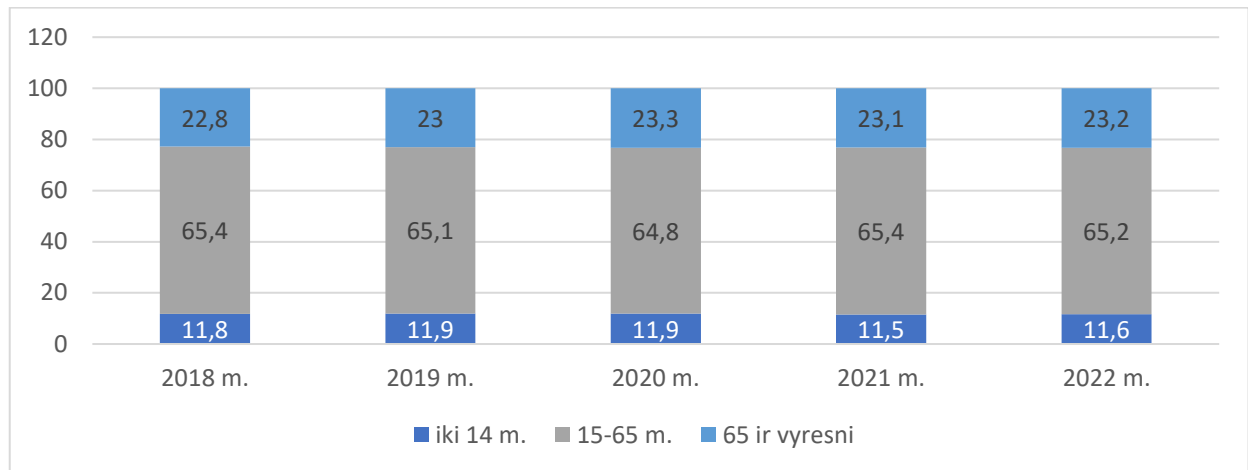
2 lentelė. Miesto gyventojų skaičiaus pokytis

Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	Pokytis proc.	Pokytis
Lietuvos Respublika	1 884 722	1 875 370	1 882 506	1 916 751	1 913 385	1,52	90 697
Utenos apskritis	72 412	71 178	70 486	72 606	71 641	-1,06	-771
Anykščių r. sav.	9 764	9 546	9 391	9 589	9 356	-4,18	-408
Ignalinos r. sav.	5 846	5 691	5 575	5 838	5 703	-2,45	-143
Molėtų r. sav.	5 587	5 540	5 500	5 782	5 722	2,42	135
Utenos r. sav.	25 869	25 495	25 397	25 343	25 204	-2,57	-665
Visagino sav.	18 514	18 205	18 024	19 446	19 214	3,78	700
Zarasų r. sav.	6 832	6 701	6 599	6 608	6 442	-5,71	-390

Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalas

2022 m. pradžioje Lietuvoje 61,15 proc. gyventojų sudarė darbingo amžiaus gyventojai, 15,51 proc. – pensinio amžiaus gyventojai ir 21,45 proc. – vaikai¹. Lyginant Utenos rajono ir bendrą šalies gyventojų pasiskirstymą pagal amžiaus grupes pastebimos panašios tendencijos darbingų gyventojų amžiaus grupėje (žr. 2 paveikslą).

2 pav. Utenos rajono gyventojų paskirstymas pagal amžiaus grupes (proc.)

Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalas

Siekiant analizuoti tik miesto gyventojų amžiau pokytį, naudojami Utenos miesto seniūnijos pateikti duomenys iš gyventojų registro. Pagal pateiktus (žr. 3 lentelė) duomenis matyti, kad per 2018-2022 m. laikotarpį pastebimas mažėjimas visose Utenos miesto darbingo amžiaus asmenų grupėse. Didžiausias mažėjimas stebimas nuo 16-25 m. amžiaus ir nuo 45-65 m. amžiaus grupėse. 2018 m. pradžioje Utenoje gyveno 18 927 darbingo amžiaus asmenys, tai sudarė 73,16 proc. nuo bendro miesto gyventojų skaičiaus, tuo tarpu 2022 m. jų skaičius sumažėjo iki 17 892 asmenų ir sudarė 70,99 proc. darbingų miesto gyventojų. Bendras darbingų gyventojų skaičiaus sumažėjimas per penkerių metų laikotarpį sudaro 5,47 proc. Teigiamas Utenos miesto gyventojų grupės pokytis pastebimas tik pensinio amžiaus asmenų grupėje. 2018 m. 65 m. ir vyresnio amžiaus mieste gyveno 5 729 asmenys, o 2022 m. 6 111 asmenų. Vaikų amžiaus grupėje nuo 0 iki 16 m. amžiaus, analizuojant penkerių metų laikotarpį, taip pat pastebimas nedidelis neigiamas pokytis 3,82 proc. Pagal turimus duomenis, matyti, kad Utenos mieste darbingų gyventojų mažėja (B2), o miesto gyventojai sensta (B3).

¹<https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-gyventojai-2022/salies-gyventojai/gyventoju-skaicius-ir-sudetis>

Apibendrinant 2018-2022 m. duomenis, pastebima, kad Utenos miesto gyventojų procentinis pasiskirstymas pagal amžiaus grupes labai artimas bendroms Lietuvos gyventojų amžiaus tendencijoms. Didėjantis vyresnio amžiaus asmenų ir mažėjantis vaikų, jaunimo ir darbingo amžiaus asmenų skaičius Utenos mieste, tiesiogiai siejasi su didėjančiomis socialinėmis problemomis, kurių sprendimui reikia vis daugiau finansinių ir žmogiškųjų išteklių bei papildomų paslaugų šių amžiaus grupių asmenims (D3).

Darbingų gyventojų skaičiaus mažėjimas susijęs ir su įsidarbinimo galimybėmis (D2) Utenos mieste bei gaunamomis pajamomis. Darbingo amžiaus gyventojai išvyksta dirbti į kitus šalies miestus ar emigruoja (D1), jaunimas po studijų dažnai nebegrižta gyventi į Uteną. Mažėjant jaunų gyventojų skaičiui, kuriama mažiau šeimų, mažėja gimstamumas. Pagal galimybes prie šių problemų sprendimo prisideda Utenos rajono savivaldybė teikdama įvairias socialines paslaugas, vykdydama jaunų šeimų skatinimo ir kitas programas, tačiau šių priemonių nepakanka, todėl reikalingos ir kitos, kompleksinės priemonės, kurios padėtų spręsti esamas problemas. Tai gali būti platesnis vietos bendruomenės įtraukimas per nevyriausybinės ar bendruomenines organizacijas, socialinių verslų steigimas, savanoriškos veiklos skatinimas.

3 lentelė. Utenos miesto gyventojų skaičiaus pasiskirstymas pagal amžiaus grupes ir lytį

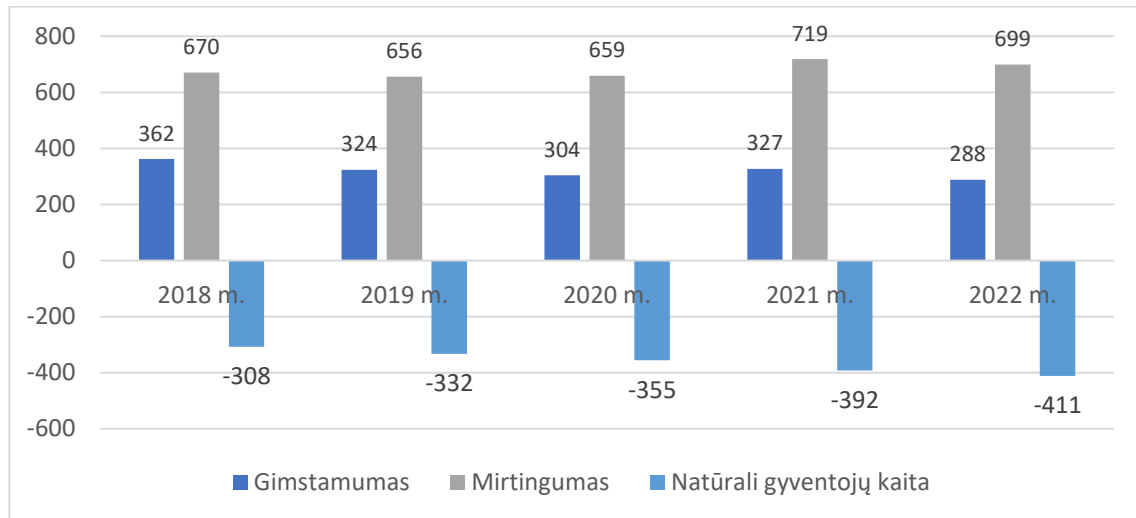
Amžiaus grupės	Vyrai					Pokytis	Moterys					Pokytis	Bendras					Pokytis
	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.		2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.		2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	
iki 7 m.	688	678	682	665	659	-29	673	681	660	636	637	-36	1 361	1 359	1 342	1 301	1 296	-65
Nuo 7 iki 16 m.	984	989	959	943	931	-53	902	900	907	912	896	-6	1 886	1 889	1 866	1 855	1 827	-59
Nuo 16 iki 18 m.	564	497	474	448	445	-119	583	480	468	442	439	-144	1 147	977	942	890	884	-263
Nuo 18 iki 25 m.	1 050	952	923	883	832	-218	1 047	967	936	922	850	-197	2 097	1 919	1 859	1 805	1 682	-415
Nuo 25 iki 45 m.	3 368	3 416	3 517	3 603	3 687	319	3 306	3 232	3 124	3 044	2 966	-340	6 674	6 648	6 641	6 647	6 653	-21
Nuo 45 iki 65 m.	4 003	4 000	4 004	3 994	4 026	23	5 006	4 941	4 858	4 757	4 647	-359	9 009	8 941	8 862	8 751	8 673	-336
Nuo 65 iki 85 m.	1 800	1 812	1 867	1 890	1 910	110	3 313	3 354	3 411	3 489	3 494	181	5 113	5 166	5 278	5 379	5 404	291
Nuo 85 m.	159	164	160	163	160	1	457	484	515	527	547	90	616	648	675	690	707	91

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

Siekiant tikslesnės Utenos miesto gyventojų analizės pagal amžiaus grupes ir lytį, naudojami iš gyventojų registro Utenos miesto seniūnijos pateikti duomenys, kurie gali nesutapti su oficialiosios statistikos portalo duomenimis.

Kaip matyti 3 paveiksle, per 2018-2022 m. tiek gimstamumo, tiek mirtingumo rodikliai Utenos mieste mažai keitėsi, natūrali gyventojų kaita išliko neigiama (B3). Pagal oficialiosios statistikos portalo duomenis, 2018-2022 m. laikotarpiu Lietuvoje natūrali gyventojų kaita taip pat buvo neigiama (2022 m. sumažėjo 18 368 asm.)² (D1).

3 pav. Gimstamumo ir mirtingumo pokytis Utenos mieste

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

Siekiant mažinti mirtingumą, svarbu tobulinti sveikatos priežiūros ir gyventojams teikiamų socialinių paslaugų kokybę, sudaryti palankesnes sąlygas ir didinti galimybes gyventi sveikesnį ir saugesnį gyvenimą (D8). Sudaryti patrauklias ir palankias sąlygas Utenos mieste kurtis jaunoms šeimoms, numatant palankesnes galimybes įsidarbinti ar pradėti nuosavą verslą, sudarant visavertes sąlygas vaikų užimtumo plėtrai ir švietimo kokybės gerinimui.

² <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1522&status=A>

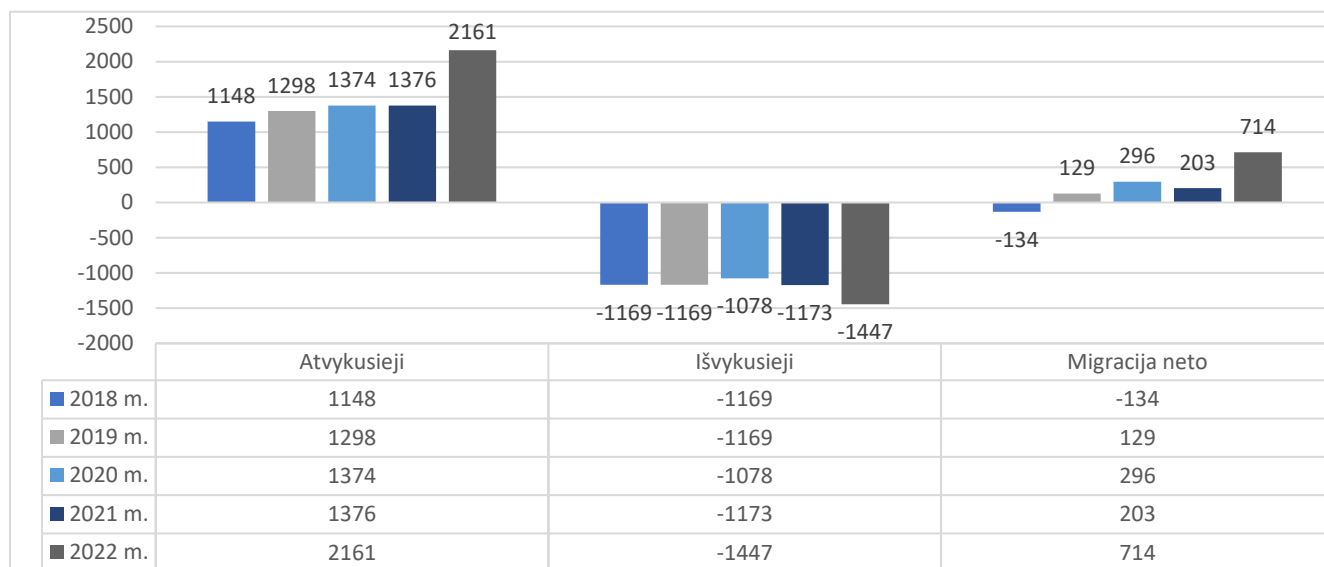
4 lentelė. Utenos rajono gyventojų vidaus ir tarptautinė migracija

	Atvykusieji ir imigrantai					Išvykusieji ir imigrantai					Neto				
	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Lietuvos Respublika	105 090	113 232	113 691	109 601	191 720	108 382	102 438	93 698	89 948	119 348	-3 292	10 794	19 993	19 653	72 372
Utenos apsk.	4 141	4 131	4 143	4 279	6 637	5 287	4 683	3 914	4 120	5 089	-1146	-552	229	159	1 548
Anykščių r. sav.	808	748	731	802	1 234	1 041	930	742	872	989	-233	-182	-11	-70	245
Ignalinos r. sav.	472	422	447	451	593	730	608	474	453	641	-258	-186	-27	-2	-48
Molėtų r. sav.	600	536	553	583	747	752	647	554	576	701	-152	-111	-1	7	46
Utenos r. sav.	1 148	1 298	1 374	1 376	2 161	1 282	1 169	1 078	1 173	1 447	-134	129	296	203	714
Visagino sav.	639	622	562	558	1.273	815	692	540	525	669	-176	-70	22	33	604
Zarasų r. sav.	474	505	476	509	629	667	637	526	521	642	-193	-132	-50	-12	-13

Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalas
(Duomenų apie Utenos m. nėra, todėl nagrinėjami Utenos r. duomenys)

Migracija. Gyventojų skaičiaus pokytis Utenos mieste sąlygoja ne tik natūralios gyventojų kaitos, bet ir gyventojų migracijos tendencijos. Rajono gyventojų vidaus ir tarptautinės migracijos pokytis pateikiamas 4 lentelėje. Nors dar 2018 m. gyventojų migracijos neto buvo neigiama tiek Lietuvoje (3 292 gyv.), tiek ir Utenos regione (1 146 gyv.), tačiau periode nuo 2019 m. iki 2022 m. situacija iš esmės ėmė keistis ir neigiamas neto rodiklis ėmė mažėti visuose Utenos regiono savivaldybėse, o Utenos rajone nuo 2019 m. (129 gyv.) tapo teigiamas (žr. 4 paveikslą). Oficialiosios statistikos portalo duomenimis 2022 m. neigiamas emigracijos rodiklis išliko tik Ignalinos rajone (- 48 gyv.) ir Zarasų rajone (- 13 gyv.). Iš pateiktų duomenų matyti, kad Utenos rajono teigiamas neto rodiklis buvo didžiausias 2022 m., nes į rajoną atvyko 714 asmenų daugiau nei išvyko per tą patį laikotarpį (žr. 4 paveikslą).

4 pav. Utenos rajono gyventojų (atvykusių ir išvykusių) pokytis

Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalas

Nors per pastaruosius metus atvykstančių į Utenos rajoną skaičius palaipsniui didėja (A2), išvykusiųjų skaičius laikosi beveik stabilus, apie 1 200 asmenų kasmet. Tokia migracijos struktūra yra nepalanki tiek ir darbo rinkai, tiek ir visai socialinės apsaugos sistemai: dažniausiai į užsienį ar į kitus miestus išvyksta jauni darbingo amžiaus asmenys (B4), todėl didėja senėjančios gyventojų grupės dalis, tai gali sukelti darbo jėgos stygių, nepalankią aplinką plėstis mieste esančiam ar įsikurti norinčiam verslui, socialines problemas, pavyzdžiui, didesnę nedarbo lygį, didesnę skurdo lygį, didesnę socialinę atskirtį (B5). Dažnai išvykstantys darbingo amžiaus asmenys palieka senyvo amžiaus tėvus ar kitus artimuosius, neretai turinčius specialiųjų poreikių.

Per pastaruosius tris metus pastebimas padidėjęs į miestą atvykstančių Ukrainos piliečių skaičius. Tai dauguma iš karo zonos atvykę asmenys. Pagal Utenos miesto seniūnijos pateiktus duomenis 2019 m. Ukrainos piliečių, deklaravusių gyvenamąją vietą Utenos mieste, buvo 161 asmuo, 2020 m. – 183 asmenys, 2021 m. – 140 asmenys, o 2022 m. – 81 asmenys ir 47 asmenys nebuvo deklaravę gyvenamosios vietos. Tai įvairaus amžiaus Ukrainos piliečiai, iš kurių dalis yra mokyklinio

amžiaus vaikai, dalis – darbingi asmenys bei vyresni, pensinio amžiaus asmenys. Visų šių asmenų integracijai į vietos bendruomenes reikalingos papildomos lėšos ir priemonės: aprūpinimas būstu, valstybinės kalbos mokymas, įvairios socialinės paslaugos (D7).

Pagal atliktą analizę matyti, kad iš tikslinės teritorijos išvykstančių asmenų skaičius išlieka labai panašai proporcingas atvykstančiųjų skaičiui. Dažniausiai išvyksta jauni darbingo amžiaus asmenys, todėl tokia migracijos struktūra neatneša stabilumo darbo rinkai bei socialinei sistemai (D1). Augant gyventojų skaičiui tikslinėje teritorijoje galima daryti prielaidą, kad dauguma atvykstančių asmenų kuriasi mieste kur lengviau susirasti darbą, įsikurti bei gauti kitas paslaugas, tačiau tuo pačiu taip pat susiduriama su tam tikrais iššūkiais ir socialinėmis problemomis, tokiomis kaip darbo vietų trūkumas, dėl pakilusios paklausos padidėjusios būsto įsigijimo ar nuomos kainos. Didėjantis gyventojų skaičius gali sukelti socialinę atskirtį ir padidinti skurdą, ypač jei gyventojų pajamos nesikeičia proporcingai su gyventojų skaičiaus padidėjimu. Tai gali sukelti didesnę atskirtį ir skurdą tarp didesnes ir mažesnes pajamas gaunančių gyventojų.

Užimtumas ir darbo rinka. Utenos rajone 2023 m. veiklą vykdė 794 smulkaus ir vidutinio verslo subjektai. Pagal 5 lentelėje pateiktus duomenis matoma, kad per 2019-2023 m. Utenos rajone veikiančių verslo įmonių skaičius palaipsniui didėjo (A3). Labiausiai išaugo mažųjų bendrijų statusą turinčių įmonių skaičius (47 vnt.), sumažėjo individualių įmonių (10 vnt.) ir akcinių bendrovių (1 vnt.) skaičius. Pagal įregistruotą juridinį statusą turinčių įmonių, daugiausiai yra uždarytųjų akcinių bendrovių (490 vnt.).

5 lentelė. Utenos rajono įmonių pasiskirstymas pagal juridinę formą per 2019-2023 m. pradžiai

Teisinė forma	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.	Pokytis
Akcinė bendrovė	6	6	6	5	5	-1
Uždaroji akcinė bendrovė	471	475	478	480	490	19
Žemės ūkio bendrovė	3	3	2	3	3	0
Tikroji ūkinė bendrija	2	2	2	2	2	0
Individuali įmonė	179	167	159	149	147	-32
Mažoji bendrija	45	50	67	90	147	102
Iš viso:	706	703	714	729	794	88

Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalas

Utenos rajono savivaldybėje 1 tūkst. gyventojų tenka apie 15,5 įmonių. Lietuvos vidurkis yra apie 16 įmonių 1 tūkst. gyventojų. Utenos rajono savivaldybėje įmonių skaičius šiek tiek žemesnis nei Lietuvos vidurkis. Tiek Utenos rajone, tiek Utenos regiono teritorijoje daugiausia vyrauja smulkios ir vidutinės įmonės, kuriose dirba iki 5 darbuotojų. Tokių įmonių regione – 2 464 vnt., Utenos raj. – 754 vnt., Anykščių raj. – 493 vnt., Ignalinos raj. – 271 vnt., Molėtų raj. – 373 vnt., Visagino raj. – 307 vnt., Zarasų raj. – 268 vnt.

Verslo situacija Utenos mieste įvairi. Šiuo metu mieste veikia nemažai įvairių verslo subjektų: prekybos, paslaugų, pramonės, transporto, statybos ir kt. Tačiau, kaip ir daugelyje kitų miestų Lietuvoje, verslo kūrimas Utenoje susiduria su tam tikromis problemomis. Utena yra santykinai mažas miestas, o tai reiškia, kad konkurencija tarp verslo subjektų yra gana didelė (B6). Taip pat viena iš didžiausių problemų yra mažas gyventojų skaičius, kuris tiesiogiai veikia paklausą ir galimybes plėsti verslą, dar vis išliekanti santykinai didelė migracija (B4) į didesnius miestus, kuri verčia verslo subjektus ieškoti naujų darbo jėgos šaltinių ir mažina darbo rinkos stabilumą. Šalia smulkaus ir vidutinio verslo Utenoje veikia ir stambiosios pramonės įmonės: trikotažo, alaus, mėsos ir pieno perdirbimo bei metalo gaminių įmonės, kuriose dirba didelė dalis miesto gyventojų. Stambiosios įmonės yra įsikūrusios miesto pakraštyje – pramonės rajone. Tuo tarpu dauguma smulkių įmonių yra susitelkusios arčiau miesto centro.

Pagal oficialiosios statistikos portalo pateiktus duomenis³, Utenos rajono įmonėse 2023 m. pradžioje dirbo 9 515 asmenys, 2019 m. dirbo 9 825 asmenys. Anykščių rajono įmonėse 2023 m. pradžioje dirbo 3 273 asmenys, 2019 m. dirbo 3 159 asmenys. Ignalinos rajone 2023 m. dirbo 1 461 asmuo, 2019 m. dirbo 1 524 asmenys. Molėtų rajone 2019 m. dirbo 2 426 asmenys, 2019 m. dirbo 2 284 asmenys. Zarasų raj. 2023 m. dirbo 1 574 asmenys, 2019 m. dirbo 1 614 asmenys. Tuo tarpu mažiausioje Utenos regiono savivaldybėje, Visagine, įmonėse 2023 m. dirbo 5 086 asmenys, 2019 m. dirbo 5 609 asmenys. Analizuojant statistinius duomenis, matoma, kad tiek Utenos rajone, tiek ir aplinkiniuose rajonuose situacija darbo rinkoje labai panaši. Nedidelis darbuotojų skaičiaus augimas pastebimas tik Molėtų ir Anykščių savivaldybėse. Visose kitose savivaldybėse fiksuojamas darbuotojų skaičiaus mažėjimas.

Prie smulkaus ir vidutinio verslo priskiriami savarankišką veiklą pagal verslo liudijimą ar individualios veiklos pažymas vykdančios Utenos rajono ir miesto gyventojai. Tačiau tokią veiklą užsiimančias asmenys vis dar turi ribotas galimybes gauti paramos savarankiškos veiklos vykdymui. Todėl, norint aktyvinti SVV plėtrą ir patrauklumą, reikalingi nauji paramos skatinimo mechanizmai suteikiantys daugiau žinių ir finansinio raštingumo planuojantiems pradėti verslą. Organizacijų skatinančių verslo kūrimą ir plėtrą Utenos mieste nėra daug. Prie verslo aplinkos gerinimo pagal galimybes prisideda Utenos rajono savivaldybės administracija. Nuo 2014 m. yra įgyvendinama smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo programa. Pagal šią programą remiamos naujai įsteigtos smulkaus ir vidutinio verslo įmonės bei fiziniai asmenys veiklą vykdančios pagal individualios veiklos pažymas bei verslo liudijimus. Nuo 2018 m. iki 2022 m. pagal minėtą programą paramą gavo 220 SVV subjektų, tarp jų 113 dirbo pagal individualios veiklos pažymas ir 12 pagal verslo liudijimus (A4). Pagal savivaldybės pateiktus duomenis (žr. 6 lentelė) matyti, kad kasmet auga pateikiamų paraiškų skaičius ir suteikiamos paramos suma. Tačiau patenkinti vis augančio paramos poreikio savivaldybės skiriamų lėšų nepakanka.

³<https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?region=all#/>

6 lentelė. Utenos rajono savivaldybės Smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo programa

	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m
Gautų paraiškų skaičius	49	44	55	46	56
SVV subjektų pateikusių paraiškas skaičius	42	39	49	42	48
Paramą gavę fiziniai asmenys veiklą vykdančys pagal individualios veiklos pažymą	23	19	24	18	29
Paramą gavę fiziniai asmenys veiklą vykdančys pagal verslo liudijimą	1	4	1	5	1
Išmokėtos paramos dydis, Eur	59 997	51 602	63 852	59 600	82 477

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

Utenos mieste būsimiems verslininkams nemokamą metodinę pagalbą ir konsultacijas teikia VšĮ Utenos verslo informacijos centras. Nuo 2020 m. Utenoje pradėjo veikti inovacijų agentūros sukurta bendradarbystės erdvė „Spiečius“. Tačiau mieste vis dar trūksta priemonių, galinčių skatinti nuosavo verslo plėtrą, darbo vietų kūrimą bei gyventojų verslumui didinti skirtų neformalių iniciatyvų, kurios būtų prieinamos ne tik besikuriančiam verslui, bet ir savarankišką veiklą pradedantiems ar jau vykdančioms asmenims (B7).

Konsultavimas, pagalba randant tiekėjus, klientus, verslo pradžiai reikalingų priemonių suteikimas ar įsigijimas (įskaitant savarankišką veiklą pradedančius asmenis), mentorystė „verslas verslui“, teikiant konsultacijas konkretaus verslo kūrimo ir plėtros klausimais, dalinimasis patirtimi, galėtų būti priemonės pagerinančios vietines verslo iniciatyvas (C7). Paramos verslo steigimui ir plėtrai įvairovė bei sudarytos sąlygos jomis pasinaudoti kuo platesniam ir didesniam skaičiui asmenų ir jų įtraukimas į darbo rinką, prisideda prie Utenos rajono plėtros strateginiame plane 2023-2025 m. numatyto **I prioriteto** „Konkurencingos rajono ekonomikos plėtra“.

Analizuojant Utenos rajono ir miesto verslo situaciją, nors ir matomas didėjantis smulkaus ir vidutinio dydžio įmonių skaičius, ypatingai turinčių mažosios bendrijos ir uždarnosios akcinės bendrovės statusus (C4), tačiau darbuotojų skaičius pokytis lieka labai mažai kintantis. Tam galimai įtakos turi demografiniai veiksniai – mažėjantis darbingų gyventojų skaičius (D4), užimtumo struktūra – mieste daugiausia yra nedidelių ir vidutinių įmonių, kurių veikla dažnai susijusi su mažomis produkcijos serijomis ar paslaugų teikimu, aukštos kvalifikacijos darbo jėgos, kuri reikalinga tam tikram verslo sektoriui trūkumu. Atlikta gyventojų apklausa taip pat parodė, kad didelė dalis respondentų mano, kad mieste vis dar trūksta informacijos apie darbo vietas ir nuosavo verslo kūrimo galimybes bei verslumo mokymų bei konsultacijų verslo pradžiai ar plėtrai.

Bedarbystė. 2018 m. Utenos rajone registruotų bedarbių skaičius siekė 2 423 asmenis, o 2019 m. jis sumažėjo iki 2 183 asmenų. Tačiau 2020 m., dėl pandemijos poveikio ekonomikai, bedarbių skaičius smarkiai išaugo iki 3 558 asmenų. 2021 m. bedarbių skaičius vėl pradėjo mažėti – 2 325 asmenys, o 2022 m. siekė 1 803 asmenis. Kaip matyti iš 7 lentelėje pateiktų duomenų, bendrame skaičiuje didžioji dalis bedarbių yra vyrai. 2018 m. jie sudarė net 54,60 proc. nuo visų registruotų bedarbių skaičiaus, 2019 m. – 55,80 proc., 2020 m. – 54,80 proc., 2021 m. – 57,20 proc., 2022 m. – 51,80 proc. Moterų bedarbių skaičius taip pat yra reikšmingas: 2018 m. jų buvo 45,4 proc., o 2019 m. – 44,2 proc., 2020 m. – 45,2 proc., 2021 m. – 42,8 proc. ir 2022 m. – 48,2 proc. Jaunų bedarbių (16-29 m.) skaičius 2018-2019 m. buvo palyginti stabilus, tačiau nuo 2020 m. jų skaičius išaugo. 2021 m. jaunų bedarbių skaičius siekė 1 367, o 2022 m. jis smarkiai sumažėjo iki 969 asmenų. Vyresnio amžiaus bedarbių (virš 50 metų) skaičius per pastaruosius metus išaugo, o 2020 m. jis siekė 1 613 asmenų. Tačiau nuo to laiko šis skaičius mažėja, o 2022 m. jis sumažėjo iki 846 asmenų. Iš visų bedarbių, mažiausias yra jaunų (16-29 m.) bedarbių, tačiau pastaraisiais metais ir jų skaičius išaugo, ypač 2020 m., kai pandemija turėjo didelę įtaką jaunų žmonių užimtumui. Iš pateiktos analizės matyti, kad COVID-19 pandemijos poveikis turėjo didelę įtaką bedarbių skaičiaus augimui Utenos rajone. Pasibaigus pandemijai, 2021-2022 m. bedarbių skaičius pradėjo mažėti.

7 lentelė. *Utenos rajono bedarbiai asmenys registruoti Užimtumo tarnyboje*

	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	Pokytis vnt.
Bedarbių skaičius Utenos raj. metų pabaigai	2 423	2 183	3 558	2 325	1 803	-1340
Tame tarpe moterys	1 100	963	1 608	992	869	-231
Tame tarpe vyrai	1 323	1 220	1 950	1 333	934	-286
Jauni bedarbiai (16-29 m.)	307	294	575	234	228	-79
Vyresni nei 50 m. amžiaus	1 104	1 199	1 613	1 179	846	-258

Šaltinis: Užimtumo tarnyba, Statistiniai rodikliai

Užimtumo tarnybos duomenimis 2022 m. pabaigoje bendras bedarbystės procentas Utenos rajone sudarė 7,8 proc. visų darbingų rajono gyventojų skaičiaus ir buvo labai artimas bendram šalies tuo pačiu laikotarpiu fiksuotam bedarbystės lygiui, kuris sudarė 8,9 proc. darbingų šalies gyventojų skaičiaus. Tačiau jau 2023 m. pradžia bedarbių procentas ėmė didėti. Utenos rajone 2023 m. I ketvirčio pabaigoje siekė 8,2 proc., o bendras šalies – iki 9 proc. Kitose Utenos regiono savivaldybėse tuo pačiu laikotarpiu bedarbystė gerokai viršijo bendrą šalies bedarbių procentą nuo darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus. Didžiausia bedarbystė regione fiksuojama Ignalinos raj. 13 proc., Zarasų raj. 11 proc., Visagino savivaldybėje 10,7 proc., Anykščių raj. 11,3 proc., kiek mažesnė Molėtų raj. 9,1 proc.

⁴<https://uzt.lt/darbo-rinka/statistiniai-rodikliai/88>

Kaip matoma iš pateiktų Užimtumo tarnybos statistinių duomenų⁴, mažiausias bedarbystės procentas regione yra Utenos (A5) ir Molėtų savivaldybėse. Nors Utenos mieste ir rajone yra didelių įmonių bei perspektyvių SVV verslo sektorių, bedarbystės lygis rajone vis tik nėra mažas. Nemaža dalis bedarbių yra jaunimas, kuris neradamas galimybės įsidarbinti ar pradėti nuosavą verslą Utenos mieste, ieškodamas darbo išvyksta į didesnius miestus ar užsienį (B8). Be to, didelė dalis bedarbių yra ilgą laiką nedarbo rinkoje ir neturi reikiamų kvalifikacijų, kad galėtų susirasti darbą. Siekiant kovoti su gyventojų nedarbu bei integruoti juos į darbo rinką, Užimtumo tarnyba vykdo aktyvias darbo rėmimo priemones, kurios skirtos padėti gyventojams lengviau įsidarbinti ar išsilaikyti darbo rinkoje. 2018-2022 m. laikotarpiu tarnyboje yra įgyvendinamos priemonės: darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, įdarbinimas į įsteigtas darbo vietas, įdarbinimas subsidijuojant, profesinis mokymas ir kt.

Bedarbystės problemos yra tiesiogiai susijusios su tikslinės teritorijoje Utenos mieste iškylančiomis socialinėmis problemomis: asmenų ir jų šeimos narių negalėjimu apsirūpinti pirmo būtinumo prekėmis (maistu, drabužiais), apmokėti būsto nuomos, komunalinių paslaugų, mokesčius ir kita, taip pat ko dažna pasekmė – emigracija į didesnius šalies miestus ar užsienį.

Socialinė situacija. Socialinė situacija Utenos rajone ir Utenos mieste gali būti vertinama skirtingai atsižvelgiant į skirtingus rodiklius. Kai kurie iš pagrindinių socialinių rodiklių yra gyventojų pajamos, bedarbystės lygis, šeimos padėtis, vaikų ugdymas, sveikata ir pan. Šie rodikliai gali rodyti tiek socialinę gerovę, tiek ir jos trūkumus. Utenos mieste gyvena įvairių socialinių grupių asmenys, kuriems reikalinga pastovi ar vienkartinė socialinė parama ir socialinės paslaugos. Tai socialinės rizikos šeimos, auginančios vaikus, skurdą patiriantys asmenys, pensinio amžiaus gyventojai, neįgalūs, asmenys turintys žalingų įpročių, iš įkalinimo įstaigų grįžę asmenys, asmenys neturintys gyvenamosios vietos.

Pagal Utenos rajono savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyriaus duomenimis 11 lentelėje yra išvardintos socialinę atskirtį patiriančių gyventojų grupės Utenos mieste ir Utenos r. savivaldybėje. Analizuojant pateiktus duomenis, matyti, kad tiek Utenos mieste, tiek ir Utenos rajone kai kurių socialinę atskirtį patiriančių asmenų grupių skaičius kito labai nežymiai. Pavyzdžiui, vaikų su negalia 2018 m. buvo 261, o 2022 m. buvo 218, sumažėjo 16,47 proc. (A6), pensinio amžiaus asmenų 2018 m. buvo 9 944, 2022 m. buvo 9 548, sumažėjo 3,98 proc., vienišų, socialinės rūpybos ar globos reikalaujančių asmenų 2018 m. buvo 222, 2022 m. 279, išaugo 12,56 proc. Tačiau ženkliai padidėjo skurdą patiriančių asmenų skaičius (B9). Ypatingai didelis tokių asmenų pokytis stebimas Utenos mieste. 2018 m. skurdą patiriančių buvo 951 asmuo, tuo tarpu nuo 2019 m. iki 2022 m. skurdą patiriančių skaičius padidėjo net 47,03 proc. (1 071 asmuo) ir išaugo net iki 2 022 asmenų. 2022 m. Utenos raj. socialines pašalpas gavo 784 asmenys, iš kurių 427 Utenos miesto gyventojai. 2018 m. tokių asmenų buvo 879 (iš to skaičiaus 400 Utenos mieste). Analizuojant 8 lentelėje pateiktą penkerių metų pašalpų gavėjų pokytį ir išmokėtų pašalpų dydį, matyti, kad kasmet išmokamų pašalpų suma auga (B10), nors pašalpų gavėjų skaičius per nagrinėjamą laikotarpį keitėsi labai nežymiai tik apie 11,00 proc. Tokį išmokamų pašalpų augimą galimai lėmė išaugusi infliacija,

asmenų pajamų nestabilumas bei dėl energetinių resursų brangimo išaugusios būsto išlaikymo komunalinės išlaidos ir kitos priežastys. 2022 m. socialinę pašalpą Utenos mieste vidutiniškai gavo 1,1 proc. asmenų nuo bendro Utenos rajono gyventojų skaičiaus.

8 lentelė. *Socialinę pašalpą gaunančių asmenų skaičius ir išmokėtų pašalpų sumos*

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
1.	Socialinę pašalpą gaunančių asmenų sk.	879	838	769	812	784
2.	Utenos mieste socialinę pašalpą gaunančių asmenų skaičius	400	388	379	392	427
3.	Išmokėta socialinių pašalpų, tūkst. Eur	653,7	791,1	518,5	833,0	881,8

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

Pašalpas gaunančių gyventojų skaičius tenkantis 1 tūkst. gyventojų parodo, kad tam tikroje teritorijoje yra didelis socialinis arba ekonominis pažeidžiamumas. Tai reiškia, kad daug gyventojų susiduria su finansiniais sunkumais, nedarbu arba kitomis socialinėmis problemomis. Pagal oficialiosios statistikos portalo duomenis, socialinių pašalpų gavėjų skaičius, tenkantis 1 tūkst. gyventojų, 2021 m. duomenimis Utenos raj. buvo 15 asmenų ir per nagrinėjama laikotarpį turėjo tendenciją mažėti (A7). Tai mažiausias skaičius lyginant su kitomis Utenos apskrities savivaldybėmis (Anykščių raj. – 55 asm., Ignalinos raj. – 62 asm., Molėtų raj. – 26 asm., Zarasų raj. – 50 asm., Visagino raj. – 31 asm.). Apžvelgiant kitų Utenos apskrities savivaldybių situaciją iš 9 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad per analizuojamą laikotarpį visuose rajonuose situacija palaipsniui gerėjo ir tik Anykščių rajone pokytis išliko neigiamas. Bendras socialines pašalpas gaunančių asmenų skaičius labiausiai sumažėjo Ignalinos, Zarasų ir Molėtų savivaldybėse. Anykščių ir Visagino savivaldybėse pašalpų gavėjų skaičius keitėsi labai nežymiai.

Mažas socialinių pašalpų gavėjų skaičius, tenkantis 1 tūkst. gyventojų, gali sąlygoti ir dvejopą situaciją tikslinėje teritorijoje, todėl svarbu atsižvelgti į kontekstą ir išnagrinėti kitus veiksnius, kurie gali paveikti šį rodiklį. Gali būti, kad socialinė parama neteikiama socialiai pažeidžiamiems gyventojams arba nėra tinkamai pasiekiamos socialinės paramos programos.

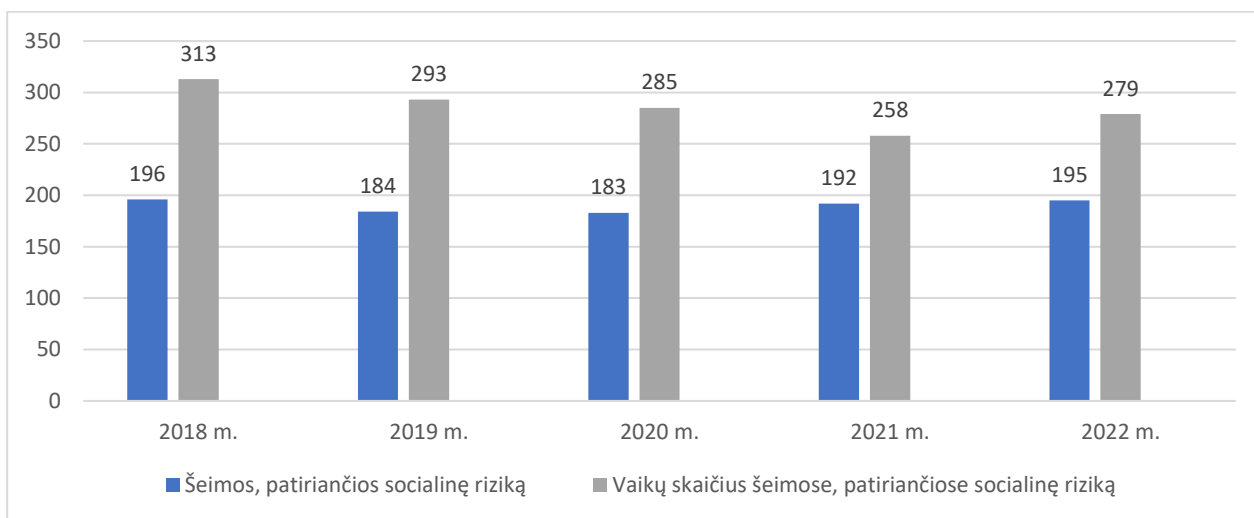
9 lentelė. *Socialinę pašalpą gaunančių asmenų sk. tenkantis 1 tūkst. gyventojų*

Eil. Nr.		2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	Pokytis
1.	Lietuvos Respublika	26	23	20	24	2
2.	Anykščių raj.	54	52	43	55	-1
3.	Ignalinos raj.	76	70	54	62	14
4.	Molėtų raj.	34	32	26	26	8
5.	Utenos raj.	19	17	11	15	4
6.	Visagino raj.	46	37	29	31	15
7.	Zarasų raj.	74	66	46	50	24

Oficialiosios statistikos portalo duomenis teikia tik už 2018-2021 m.

2022 m. Utenos rajone buvo įregistruotos 195 socialinės rizikos šeimos, kuriose auga 279 vaikai. 2018-2022 m. laikotarpyje tokių šeimų ir juose augančių vaikų skaičius kito labai nežymiai (žr. 5 paveikslą). Nedidelis mažėjimas pastebimas 2019 m. – 184 šeimos, 2020 m. – 183 šeimos. Socialiniai rizikai šeima gali būti priskiriam dėl įvairių priežasčių, tai gali būti finansiniai sunkumai, neįgalumas, nedarbas, žalingi tėvų įpročiai, šeimos konfliktai, smurtas ar kiti veiksniai. Socialinės rizikos šeimos dažnai susiduria su daugeliu sunkumų, įskaitant maisto trūkumą, vaikų auginimo sunkumus, socialinę izoliaciją ir kt. Išskirti vien tik Utenos mieste esančių tokių šeimų skaičių yra sudėtinga, nes šios rizikos grupei priskiriamos šeimos (asmenys) yra linkusios dažnai keisti gyvenamąją vietą, migruodami tarp miesto ir kaimo. Nemažėjantis socialinės rizikos šeimų skaičius parodo, kad vis dar egzistuoja nemažai socialinių problemų, kurių sprendimui reikalingos kompleksinės priemonės, galinčios padėti tokioms šeimoms ir jose augantiems vaikams. (B11).

5 pav. Šeimų, patiriančių socialinę riziką, skaičiaus pokytis

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

Didžioji dalis neigiamų veiksnių, tokių kaip alkoholio, narkotikų, psichotropinių ir kitų medžiagų vartojimas, lemia vaikų, suaugusių asmenų ir šeimų priskyrimą socialinę riziką patiriančių grupei (D8).

Socialinėmis paslaugomis, tokiomis kaip socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas, intensyvi krizių įveikimo pagalba ar kitos socialinės integracijos veiklos, galima sumažinti neigiamas socialinių problemų pasekmes vaikams ir šeimoms, socialinę riziką patiriantiems suaugusiems asmenims bei užkirsti kelią šioms problemoms atsirasti.

Vaikai, kurie neteko tėvų globos, yra itin pažeidžiama socialinė grupė, kuriems būtina skirti ypatingą dėmesį ir rūpestį. Dažniausiai vaikai netenka tėvų globos dėl įvairių priežasčių, tokių kaip tėvų mirtis, nesugebėjimas ar nenoras juos auklėti, atsisakymas arba praradimas tėvų teisių, smurtas šeimose ar kitos aplinkybės. Utenos mieste ir Utenos rajone vaikų netekusių tėvų globos ir vaikų augančių globėjų šeimose skaičius nėra didelis ir periode nuo 2018 m. iki 2022 m. neviršija 10 asmenų tiek mieste, tiek ir rajone (žr. 11 lentelę). Tačiau svarbu atkreipti dėmesį, kad net ir esant gerai organizuotai globai, vaikai, netekę tėvų globos, dažnai patiria sunkumų, kurių dauguma sukelia psichologinę ir emocinę traumą.

Tokiais atvejais būtina užtikrinti tinkamą psichologinę pagalbą ir palaikymą vaikams, siekiant padėti jiems susidoroti su sunkumais ir užtikrinti gerą jų vystymąsi ir gerovę.

10 lentelė. *Neįgalių asmenų skaičiaus pokytis Utenos rajone*

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	Pokytis
1.	Neįgaliųjų asmenų skaičius	3 233	2 882	3 400	2 127	2 061	-1 172
2.	Vaikai su negalia	261	233	234	114	218	-43

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

Negalia yra fizinis ar psichinis sutrikimas, kuris sukelia ribojimus arba kliūtis asmeniui vykdyti kasdieninius veiksmus ar dalyvauti visuomenėje. Tokiems asmenims gali būti suteiktos įvairios socialinės paslaugos, kurių tikslas yra padėti jiems įveikti negalios sukeltas kliūtis ir užtikrinti lygiavertę integraciją į visuomenę. Pagal LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateiktus duomenis⁵ 2022 m. pabaigoje Lietuvoje gyveno apie 223 tūkst. asmenų su negalia. Analizuojant 10 lentelės duomenis pastebimas mažėjantis negalią turinčių asmenų skaičius (48). 2018 m. Utenos rajone asmenų su negalia buvo 3 233, 2022 m. buvo 2 061 asmuo. Per pastaruosius penkerius metus iš esmės nebuvo didelių pokyčių ir vaikų su negalia skaičiuje. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad tik 2021 m. vaikų su negalia skaičius staigiai sumažėjo, tačiau jau 2022 m. šis skaičius padidėjo 104 vaikais.

Nepalankios demografinės tendencijos – gimstamumo mažėjimas, šeimos struktūros kitimas (daugėja šeimų, kuriose yra tik vienas iš tėvų, dažniausiai motina), visuomenės senėjimas lemia socialinių problemų gausėjimą, didesnę socialinės priežiūros ir socialinės globos poreikį, dėl kurio auga socialinių paslaugų paklausa. Įvertinus bendrųjų socialinės, ekonominės ir demografinės padėties rodiklių kaitos dinamiką, galima apžvelgti šiandienos aktualijas, kurios sudaro prielaidas vertinti ir numatyti konkrečias socialinių paslaugų teikimo kryptis Utenos mieste. Kaip ir visoje Lietuvoje, Utenos rajono bei miesto gyventojų socialinių paslaugų poreikius lemia panašūs veiksniai: mažas gimstamumas ir visuomenės senėjimas (neigiamas gyventojų prieaugis), negalia, emigracija, socialinė rizika, nedarbas ir kiti veiksniai.

⁵ <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/neigaliuju-socialine-integracija/statistika-2>

Dėl išvardintų socialinių problemų, didėja socialinių paslaugų poreikis socialinės rizikos asmenims. Jiems reikalinga ne tik socialinių darbuotojų, psichologų pagalba, prarastų socialinių įgūdžių atgaivinimas ir įtvirtinimas, bet ir kita parama suteikianti galimybę integruotis į visuomenę, būti lygiaverčiais bendruomenės nariais. Ypatingai jautri situacija yra vaikų augančių socialinės rizikos šeimose. Todėl būtina numatyti kuo daugiau priemonių padėsiančių socialinę atskirtį patiriantiems asmenims, tokių kaip: sociokultūrinių, švietimo, sveikatinimo, bendruomeniškumo, užimtumo veiklų prieinamumo ir didesnės galimybės pilnavertiškai dalyvauti visuomeniniame bendruomenės gyvenime. Žmonės, turintys mažesnį išsilavinimo lygį arba neturintys prieigos prie šių paslaugų, labiau patiria socialinę atskirtį.

11 lentelė. Socialinę atskirtį patiriančiųjų asmenų skaičius Utenos mieste ir Utenos rajone

	2018 m.		2019 m.		2020 m.		2021 m.		2022 m.		Pokytis	
	Utenos m.	Utenos r.	Utenos m.	Utenos r.	Utenos m.	Utenos r.	Utenos m.	Utenos r.	Utenos m.	Utenos r.	Utenos m.	Utenos r.
Skurdą patiriančiųjų asmenų skaičius (maisto intervensiniai)	951	1 048	1 280	1 053	1 378	1 378	1 684	1 237	2 022	1 274	1 071	226
Vaikai netekę tėvų globos	8	9	6	5	2	5	3	4	7	5	-1	-4
Globėjų šeimose augantys vaikai	2	7	3	4	1	4	1	2	3	4	1	-3
Pensinio amžiaus gyventojai	-	9 944	--	9 751	-	9 726	-	8 697	-	9 548	-	-396
Vieniųjų, socialinės rūpybos ar globos reikalaujančių asmenų skaičius	-	222		231	-	241	-	229	-	279	-	57
Gyvenamosios vietos neturinčių asmenų skaičius	119	43	68	59	89	64	104	50	146	60	27	17

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

Socialinių paslaugų infrastruktūra. Pagrindinis socialinių paslaugų organizatorius Utenos rajone yra savivaldybės administracija. Jos įstaigų paslaugos teikiamos visoms pagrindinėms socialinių paslaugų gavėjų grupėms, t. y. vaikams, likusiems be tėvų globos, vaikams iš šeimų, kurioms taikoma atvejo vadyba, ir jų šeimoms, neįgaliems asmenims, senyvo amžiaus asmenims ir jų šeimos nariams, rizikos grupės asmenims ir jų šeimoms. Be savivaldybės įstaigų socialines paslaugas teikia ir kitos, Utenos mieste ir rajone veikiančios privačios ar nevyriausybinės organizacijos. Visų šių įstaigų pagrindinis tikslas – išspręsti asmens ar jo šeimos problemas, suteikti klientui reikalingas kokybiškas socialines paslaugas.

12 lentelė. Utenos mieste socialines paslaugas teikiančių organizacijų sąrašas

Eil. Nr.	Įstaigos pavadinimas, teisinė forma	Teisinis statusas	Teikiamų paslaugų pavadinimas	Paslaugų gavėjų sk.
1.	Utenos socialinės globos namai	Biudžetinė įstaiga	Ilgalaikė / trumpalaikė socialinė globa	340
2	Utenos rajono socialinių paslaugų centras	Biudžetinė įstaiga	Bendros socialinės paslaugos, socialinės priežiūros paslaugos, socialinės globos paslaugos.	520
3.	Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras	Biudžetinė įstaiga	Prevencinės socialinės paslaugos, kompleksinė pagalba šeimai, socialinės priežiūros paslaugos, socialinės globos paslaugos, laikinos nakvynės paslaugos, intensyvi krizių įveikimo pagalba, pagalba globėjams ir kt.	200
4.	VšĮ Krizių centras „Angelų pieva“	VšĮ	Maitinimo organizavimo, asmens higienos paslaugos, apgyvendinimas nakvynės namuose, ilgalaikė socialinė globa.	94
5.	Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras	Biudžetinė įstaiga	Bendrosios socialinės paslaugos, socialinės priežiūros paslaugos, psichologinė pagalba, vaikų dienos socialinė priežiūra.	75
6.	VšĮ Utenos Kristaus žengimo į dangų parapijos globos namai	VšĮ	Ilgalaikė socialinė globa.	23
7.	Utenos krašto žmonių su negalia sąjunga	NVO	Socialinė rehabilitacija neįgaliesiems bendruomenėje, transporto organizavimas.	80
8.	Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Utenos viltis“	NVO	Socialinė rehabilitacija neįgaliesiems bendruomenėje, vaikų dienos socialinė priežiūra.	40
9.	VšĮ LASS Šiaurės rytų centro Utenos rajono filialas	NVO	Socialinė rehabilitacija neįgaliesiems bendruomenėje.	20
10.	Utenos rajono neįgaliųjų draugija	NVO	Socialinė rehabilitacija neįgaliesiems bendruomenėje.	92
11.	VšĮ Nacionalinis socialinės integracijos institutas	VšĮ	Pagalba į namus, dienos socialinė globa namuose.	5
12.	VšĮ „Socialinis taksi“	VšĮ	Transporto organizavimas.	30
13.	Utenos seniūnijos bendruomenė	Asociacija	Vaikų dienos socialinė priežiūra.	20
14.	Visuomeninė organizacija „Gelbėkit vaikus“ Utenos vaikų dienos centras „Draugystė“	Asociacija	Vaikų dienos socialinė priežiūra.	25

15.	Maltos ordino tarnybos pagalba	Asociacija	Maitinimo organizavimas, vaikų dienos socialinė priežiūra.	50
16.	VšĮ „Jautri širdis“	VšĮ	Pagalba į namus, dienos socialinė globa asmens namuose.	5

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija⁶

Iš 12 lentelės matyti, kad nevyriausybines ir privačios organizacijos, bendradarbiaudamos su savivaldybe, sprendžia pagal savo veiklos pobūdį gyventojų socialines problemas (A9). Jų teikiamos paslaugos skirtos neįgaliems, pensinio amžiaus ir priklausomybės ligomis sergantiems asmenims, tačiau asmenų gaunančių tokias paslaugas skaičius nėra didelis (B12).

Utenos rajono savivaldybėje pakankamai gerai išplėtotas stacionarių socialinių paslaugų įstaigų tinklas, tačiau savivaldybė neturi pajėgumų ir finansinių resursų suteikti visos, socialinę atskirtį patiriantiems asmenims, reikiamos pagalbos. Vis dar trūksta organizacijų, teikiančių socialinės priežiūros ir dienos socialinės globos paslaugas bendruomenėje. Todėl, šioje socialinių paslaugų sferoje labai aktuali nevyriausybinių ir viešųjų organizacijų veikla (C5).

Vis dar nemaža dalis nestacionarių psichosocialinės pagalbos, atokvėpio tarnybų, prausimosi, skalbimo, transporto, maisto pristatymo į namus, vaikų ar neįgalių asmenų priežiūros namuose dienos ar po darbo valandų metu ir kt. socialinių paslaugų miesto gyventojams nėra teikiama, o nevyriausybiniame sektoriuje naujos socialinių paslaugų rūšys taip pat menkai plėtojamos (B13).

Prie šių problemų sprendimo galėtų prisidėti ir naujai steigiami socialiniai verslai, kurie savo veiklą ir/ar uždirbtas lėšas skirtų pasirinktų sunkumus patiriančių asmenų socialinės atskirties mažinimui (C8). Paslaugos, kurias teiktų socialinis verslas, galėtų būti efektyvesnės, o socialinio verslo kūrėjai labiau atsižvelgtų į asmeninius pažeidžiamos grupės asmens poreikius. Atliktos apklausos duomenys taip pat parodė, kad daugumos nuomone tokių paslaugų mieste labai trūksta.

Utenos rajono savivaldybės 2023-2025 m. strateginiame veiklos plane⁶ numatytos priemonės, kurių vykdytojai gali būti ne tik savivaldybės organizacijos bet ir NVO bei privataus sektoriaus įmonės:

10.1. veikla. Užtikrinti įvairių socialinių grupių asmenų integraciją į bendruomenę;

- **10.1.1 poveiklė.** Organizuoti socialines paslaugas įvairių socialinių grupių asmenims;
- **10.1.2 poveiklė.** Užtikrinti neįgaliųjų socialinę integraciją.

Vykdamas išvardintas priemones, numatyta tolygiai plėtoti socialines paslaugas bendruomenėje, stiprinti socialinės rizikos veiksnių prevenciją, skatinti Utenos rajono savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą, didinant nevyriausybinių sektoriaus aktyvumą sprendžiant socialinius klausimus, stiprinant tarpusavio pagalbą ir tenkinant visuomenės poreikius.

⁶<https://nauja.utena.lt/lt/socialine-apsaug>

⁷<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/f007b121a33a11ed924fd817f8fa798e?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=e656fb6a-e246-4515-a541-fc49528180de>

NVO ir bendruomeninės organizacijos. Utenos rajone yra virš 90 bendruomeninio ir nevyriausybinių sektoriaus organizacijų, iš kurių apie 40 veiklą vykdo Utenos mieste. Tai organizacijos vykdančios įvairias veiklas. Daugelyje Utenos rajono savivaldybės vykdomų ir finansuojamų programų dalyvauja ir NVO bei kitos bendruomeninės organizacijos, kurių veikla Utenos rajono savivaldybės biudžeto lėšomis finansuojama keliais būdais: skelbiant projektų atrankos konkursus, perkant paslaugas Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka, prisidedant lėšomis prie priemonės įgyvendinimo pagal atskiros priemonės įgyvendinimą reglamentuojančius teisės aktus.

LR Vyriausybė 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 patvirtino 2021-2030 m. nacionalinį pažangos planą „Dėl 2021-2030 m. nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, kurio **7 tikslo** „*Tvariai ir subalansuotai vystyti Lietuvos teritoriją ir mažinti regioninę atskirtį*“, **7.2 punkto** įgyvendinimo vienas iš uždavinių „*Didinti darbo vietų pasiekiamumą ir viešųjų paslaugų prieinamumą visiems*“, kurio siektinas rezultatas numatytas **7.2.14 punkte**, kad savivaldybių viešųjų paslaugų, kurias teikia nevyriausybines ir bendruomenines organizacijos, dalis sudarytų: 2025 m. – 15 proc., 2030 m. – 30 proc. *(CI)* Siekiant įgyvendinti nacionalinio pažangos plano nuostatas vien tik Savivaldybės administracijos finansinių išteklių NVO teikiamų socialinių paslaugų finansavimui nepakanka, todėl siekiant plėsti ir stiprinti NVO teikiamas paslaugas reikalingi papildomi finansiniai resursai organizacijų veiklų finansavimui.

13 lentelė. NVO ir bendruomeninės veiklos stiprinimui finansuoti skirtų lėšų paskirstymas

	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Skirtas finansavimas iš viso, Eur	26 246,6	26 204,7	26 204,7	25 972,8	25 945,0
Finansuotų paraiškų skaičius	20	17	15	20	13
Tame tarpe skirtas finansavimas Utenos mieste veiklą vykdančioms NVO ir bendruomeninėms organizacijoms	15 593,2	14 720,6	14 638,6	5 932,7	12 984,4
Tame tarpe Utenos mieste veikiančių NVO ir bendruomeninių organizacijų finansuotų paraiškų skaičius	5	3	3	4	4
Finansavimo dalis proc. tenkanti Utenos miesto organizacijoms	59,41	56,17	55,86	22,84	50,04

Šaltinis: Utenos rajono savivaldybės administracija

Utenos rajono savivaldybės administracijos socialinių reikalų skyrius duomenų apie Utenos mieste veiklą vykdančias NVO nekaupia, tačiau iš pateiktos informacijos galima preliminariai išsifiltruoti mieste veikiančių NVO parengtų projektų skaičių ir joms skirtas lėšas. Detali informacija apie Utenos rajono savivaldybės NVO finansuojamus projektus ir skirtą finansavimą 2018-2023 m. pateikta dokumento prieduose. Kaip matoma iš *13 lentelės*, NVO ir bendruomeninių organizacijų veiklos finansavimui Utenos rajono savivaldybės skiriamų lėšų dalis 2018-2022 m. nėra didelė. Finansavimą gavusių organizacijų skaičius kasmet svyruoja nuo 20 iki 13, tame tarpe Utenos mieste veiklą vykdančių NVO skaičius tik 3-5 organizacijos. Finansavimo dalis, tenkanti Utenos mieste veiklą vykdančioms NVO ir bendruomeninėms organizacijoms, vidutiniškai sudaro apie 55 proc. nuo

bendro projektinio finansavimo dalies. Vienai organizacijai tenkantis finansavimas vidutiniškai siekia apie 3 200 Eur. Tai nedidės sumos, kurios labai riboja organizacijų galimybes vykdyti kuo įvairesnes veiklas ar teikti daugiau įvairesnių paslaugų. ***Todėl reikalingi papildomi finansiniai resursai veiklų finansavimui nes, Utenos savivaldybė nėra pajėgi finansuoti visų tiek socialines, tiek ir kitas paslaugas gyventojams bei bendruomenei teikiančių organizacijų (B14).***

Savanorystė. Daugumoje Utenos mieste veikiančių nevyriausybinų ir kitų organizacijų yra laukiami savanoriauti norintys asmenys, kurie gali prisidėti prie organizacijose vykdomų veiklų. Utenos mieste savanoriška gyventojų veikla suaktyvėjo dar iki pandemijos, kuomet buvo pradėti įgyvendinti 2016-2022 m. vietos plėtros strategijos projektai. Projektus įgyvendinančios organizacijos pradėjo aktyviai kviesti bendruomenės narius dalyvauti savanoriškose veiklose bei vykdyti savanorių mokymus. Utenos miesto vietos veiklos grupės duomenimis, įgyvendinamuose projektuose, savanoriavo virš 200 įvairaus amžiaus vietos bendruomenės narių. Dauguma iš jų su savanoryste susipažino projektinėse veiklose. Savanoriška veikla yra ne tik naudinga socialiniam gyvenimui, bet ir padeda geriau pažinti savo miestą, prisideda prie bendruomenės gerovės (A10); (C3).

Utenos A. ir M. Miškinių viešoji biblioteka – akredituota organizacija, dirbanti su savanoriais. Šios organizacijos interneto tinklapyje⁸ norintys savanoriauti asmenys gali rasti informacijos tiek apie tarptautinę, tiek ir apie nacionalinę savanorystę. Savanoriauti jaunimą kviečia ir kitos Utenos miesto organizacijos: Utenos moterų centras, Utenos seniūnijos bendruomenė, Utenos socialinės globos namai, Utenos Rotary klubas, Utenos Užimtumo tarnyba prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos⁹. (B15) Pagal LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenis iki 2020 m. savanoriškoje veikloje daugiausiai dalyvavo moksleiviai ir studentai, į ją vienaip ar kitaip buvo įsitraukę 15 proc. šalies gyventojų. Situacija pasikeitė 2020 m. kovo mėn. Nuo karantino paskelbimo į trumpalaikę ar ilgalaikę savanorystę įsitraukė daugiau nei 11 tūkst. žmonių, kurie skyrė ir vis dar skiria tūkstančius valandų savo laiko pandemijos pasekmėms ir migrantų krizei įveikti.¹⁰

Savanorystė padeda sukurti stiprią, vieningą ir solidarią bendruomenės dvasią, kurioje žmonės pasirenge vieni kitiems padėti ir bendradarbiauti. Tai yra svarbus veiksnys, gerinantis bendruomenės gyvenimo kokybę. Savanorystė ne tik skatina bendruomeniškumą tačiau didina ir socialinę įtrauktį bei mažina socialinę atskirtį ir gali užtikrinti, kad visi žmonės, nepaisant amžiaus, lyties ar kitų skirtumų, gali aktyviai dalyvauti bendruomenės veikloje. Tai labai svarbus faktorius įgyvendinant numatytas Strategijos veiklas, nes savanoriaujantys bendruomenės nariai skatina žmones būti pasirengusiems padėti vieni kitiems.

⁸<https://old.jrd.lt/informacija-jaunimui/savanoryste/organizaciju-paieska?municipality=Utenos%20rajonas%20savivaldybe%20C4%97&type=&organizer=&accredited=Akredituota>

⁹ <https://www.uvb.lt/savanoryste/>

¹⁰<https://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/savanoryste-lietuvoje-auga-ir-keiciasi-per-metus-i-savanoriska-veikla-isitrauke-daugiau-nei-11-tukst-gyventoju>

Jaunimo politika. Utenos mieste veikia keletas jaunimą vienijančių organizacijų. Viena iš jų – Utenos rajono savivaldybės jaunimo reikalų taryba (toliau – Utenos SJRT), visuomeninė patariamoji institucija, lygybės principu sudaroma iš 2 Utenos rajono savivaldybės administracijos atstovų, 4 Utenos rajono savivaldybės tarybos atstovų ir 6 Utenos rajono savivaldybės teritorijoje veikiančių savivaldybės jaunimo organizacijų tarybos deleguotų atstovų, kurių amžius nuo 14 iki 29 metų. Utenos SJRT atstovauja kitas rajono ir miesto jaunimo organizacijas, teikia pasiūlymus Utenos rajono savivaldybės tarybai, prisideda rengiant įvairius strateginius dokumentus.

Kitos, Utenos mieste veikiančios ir vienijančios veikti motyvuotą jaunimą organizacijos: Lietuvos moksleivių sąjungos Utenos skyrius, Utenos jaunimo visuomeninių organizacijų sąjunga „Apskritasis stalas“, nevyriausybinė jaunimo organizacija „O maž“, VšĮ „Taip kitaip“, asociacija „Neformalaus ugdymo centras“, Utenos švietimo centras, Utenos A. ir M. Miškinių viešoji biblioteka. Pastarojoje veikia Utenos jaunimo informacijos centras, kuris teikia konsultacijas jaunimui nuo 14 iki 29 m. Pagrindinė centro idėja – padėti jauniems žmonėms susiorientuoti visuose jų gyvenimo aspektuose ir skatinti savarankišką sprendimų priėmimą¹¹. Vidutiniškai per metus apie 400 unikalių asmenų apsilanko Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centre, atviroje jaunimo erdvėje. Čia lankosi mažiau galimybių turintys vaikai ir jaunuoliai, kurie auga sunkumų patiriančioje aplinkoje iš nepilnų, mažas pajamas gaunančių ar socialinės rizikos šeimų.

Dauguma centrą lankančių vaikų ir jaunuolių turi elgesio sutrikimų ar žalingų įpročių, todėl labai svarbu laiku identifikuoti asmenis iš pažeidžiamų socialinės atskirties grupių, padedant jiems taikyti įvairias prevencines užimtumo priemones per motyvacijas mokymuisi skirtas veiklas (B16). Šios problemos buvo identifikuojamos kaip aktualiausias ir pagal atliktą gyventojų apklausą (žr. priedą Nr. 2).

Civilinė sauga. Utenos rajono savivaldybėje pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms ir kitų su krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos uždavinių įgyvendinimu susijusių funkcijų atlikimą užtikrina savivaldybės meras ir savivaldybės administracijos direktorius. Ekstremaliųjų įvykių, ekstremaliųjų situacijų prevenciją, valdymą, likvidavimą bei jų padarinių šalinimą koordinuoja Utenos rajono savivaldybės ekstremaliųjų situacijų operacijų centras. Savivaldybei priskirtų funkcijų civilinės saugos srityje įgyvendinimą organizuoja Viešosios tvarkos skyrius, kuriam pavesta organizuoti bei įgyvendinti savivaldybės institucijoms priskirtas funkcijas civilinės saugos srityje, sudarant sąlygas ekstremaliųjų situacijų atvejais maksimaliai išsaugoti žmones, turtą ir aplinką. Vienas iš Utenos rajono savivaldybės 2023-2025 m. strateginiame veiklos plane, patvirtintame Utenos rajono savivaldybės tarybos 2023 m. vasario 2 d. sprendimu Nr. TS-1 „Dėl Utenos rajono savivaldybės 2023-2025 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“ savivaldybės veiklos funkcijų vykdymo programos tikslų – Saugios aplinkos stiprinimas rajone.

¹¹<https://www.uvb.lt/eurodesk>

Viena iš programos tikslo įgyvendinimo priemonių – užtikrinti kuo efektyvesnę civilinės saugos (valstybės perduotų savivaldybėms) funkcijų įgyvendinimą savivaldybėje. Civilinės saugos veikla savivaldybėje vykdoma pagal patvirtintą Utenos rajono savivaldybės ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planą. Veiksmai ir priemonės, reikalingos užtikrinti materialinių ir žmogiškųjų išteklių sutelkimą ir valdymą gresiant ar susidarius ekstremaliosioms situacijoms, nustatytos Utenos rajono savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo plane.

Utenos rajono savivaldybės teritorijoje yra numatyti 32 kolektyvinės apsaugos statiniai, skirti laikinam gyventojų prieglobsčiui saugantis nuo žalingo aplinkos poveikio bei evakuotų gyventojų laikinam apgyvendinimui ekstremaliųjų situacijų ar karo metu, ir 32 statiniai, kurių rūšio patalpos tinkamos priedangai, skirtai laikinai pasislėpti (iki kelių valandų) karinės agresijos atveju nuo tiesioginio ir netiesioginio apšaudymo. Numatytų kolektyvinės apsaugos statinių patalpų plotas 16347 kv. m., planuojamų apgyvendinti žmonių skaičius – 9 082 asmenys. Parinktų priedangų patalpų plotas – 9 437 kv. m., priedangose laikinai pasislėptų 6 290 asmenų. Visi kolektyvinės apsaugos statiniai bei priedangos pažymėti specialiaisiais ženklais. Dalis statinių naudojami ir kaip kolektyvinės apsaugos statinys, ir kaip priedanga. Jie žymimi dviem specialiaisiais ženklais – kolektyvinės apsaugos statinys ir priedanga. Kolektyvinės apsaugos statinių bei priedangų sąrašas, mokomoji medžiaga ir patarimai gyventojams, kaip elgtis nelaimės atveju patalpinti savivaldybės internetinėje svetainėje [www.utena.lt/Civilinė sauga](http://www.utena.lt/Civilinė_sauga).

Civilinė sauga – tai visų institucijų ir gyventojų pasirengimas ekstremaliosioms situacijoms bei veiksmai joms gresiant ar susidarius. Remiantis 2021 m. civilinės saugos sistemos būklės Lietuvoje apžvalga¹², gyventojų švietimas yra viena iš svarbiausių civilinės saugos funkcijų, diegiant visuomenės savisaugos kultūros pagrindus bei siekiant suteikti gyventojams žinių apie galimus pavojus ir kaip jiems apsisaugoti. Visuomenės apklausos rodo (2021 m. duomenys), kad šalies gyventojai vis dar nepakankamai žino apie galimus pavojus ir tik 7 procentai apklaustųjų šalies gyventojų tikrai žinotų (50 proc. gyv. greičiausiai žinotų), kaip reikėtų elgtis stichinių ar žmogaus sukeltų nelaimių metu (B17).

Atsižvelgiant į tai, kad gyventojų švietimas yra viena iš svarbiausių civilinės saugos funkcijų ir siekiant gerinti gyventojų žinias apie galimus pavojus, pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms, krizėms ir karo grėsmėms, būtina vykdyti įvairias edukacines prevencines programas (civilinės saugos švietimo akcijas, mokymus ir kitus renginius) įtraukiant kuo daugiau visuomenės narių, daugiau dėmesio skiriant negalią turinčių asmenų ir senjorų gebėjimui reaguoti šiomis situacijomis.

¹²[https://pagd.lrv.lt/uploads/pagd/documents/files/1%2Bpriedas_%2BCSS%2Bbukles%2B2021%2Bm_%2Bapzvalga%2Bp_atikslinta\(1\).docx](https://pagd.lrv.lt/uploads/pagd/documents/files/1%2Bpriedas_%2BCSS%2Bbukles%2B2021%2Bm_%2Bapzvalga%2Bp_atikslinta(1).docx)

2.2. STIPRYBIŲ, SILPNYBIŲ, GALIMYBIŲ IR GRĖSMIŲ ANALIZĖ

Rengiant UMVVG Strategiją, buvo stengiamasi surinkti kuo daugiau informacijos apie Utenos miesto bendruomenės poreikius. Atliekant tyrimus buvo derinami įvairūs tyrimo metodai – kokybiniai ir kiekybiniai, kurie leido identifikuoti su tikslinėmis gyventojų grupėmis susijusias problemas, poreikius ir interesus. Tyrimui buvo naudojami konkretūs tyrimo metodai: individualios konsultacijos grupėse, gyventojų anketinė apklausa, renkamos projektinės idėjos skirtos socialinės atskirties mažinimui, darbinių įgūdžių skatinimui bei socialinio verslo steigimo galimybėms išsiaiškinti.

SSGG analizė

Nr.	Stiprybės	Nr.	Silpnybės
1.	Stiprėjantis vietos valdžios palaikymas ir sudarytos palankios sąlygos kurtis jaunoms šeimoms. <i>A1</i>	1.	Didėjanti senstančios bendruomenės dalis sukelia daugiau socialinių problemų, didesnę socialinę atskirtį, nepalankią verslo plėtros aplinką. <i>B3; B5</i>
2.	Lėtėjanti emigracija. <i>A2</i>	2.	Mažėjantis gimstamumas. <i>B3</i>
3.	Augantis verslo įmonių skaičius privačiame sektoriuje. <i>A3</i>	3.	Vis dar didelis išvykstančių darbingo amžiaus asmenų skaičius, kurie išvykdami palieka senyvo amžiaus tėvus ar kitus artimuosius kuriems reikia teikti socialines paslaugas. <i>B4</i>
4.	Didėjanti savivaldybės parama smulkaus ir vidutinio verslo steigėjams tame tarpe fiziniams asmenims veikiantiems pagal individualios veiklos formas. <i>A4</i>	4.	Per lėtai augantis gyventojų skaičius ir mažėjantis darbingo amžiaus asmenų skaičius gali nepatenkinti naujai besikuriančio verslo poreikių, naujų darbo vietų steigimui dėl darbingo amžiaus asmenų mažėjimo. <i>B1; B2</i>
5.	Mažėjanti bedarbystė. <i>A5</i>	5.	Didelė konkurencija tarp veikiančių SVV verslo subjektų. Trūksta įvairesnių ir inovatyvesnių verslo idėjų. <i>B6</i>
6.	Mažėjantis negalią turinčių asmenų skaičius, tame tarpe ir vaikų turinčių negalią. <i>A6; A8</i>	6.	Utenos mieste vis dar trūksta paramos mechanizmų galinčių skatinti nuosavo verslo plėtrą, bei gyventojų verslumui didinti skirtų neformalių iniciatyvų, kurios būtų prieinamos ne tik besikuriančiam verslui, bet ir veiklą jau vykdančioms ūkio subjektams. <i>B7</i>
7.	Tikslinėje teritorijoje mažėjantis socialines pašalpas gaunančių asmenų skaičius tenkantis 1 tūkst. gyventojų. <i>A7</i>	7.	Santykinai didelis Utenos mieste skurdą patiriančių gyventojų skaičius ir augantis išmokamų pašalpų dydis bei socialinę atskirtį patiriančių asmenų skaičius (tame tarpe senjorų, socialinės rizikos šeimų ir jose augančių vaikų skaičius). <i>B9; B10; B11</i>

8.	Į socialinių paslaugų teikimą įtraukiamos ir nevyriausybinių sektoriaus organizacijos. <i>A9</i>	8.	Jaunimo skaičiaus mažėjimas ir bedarbystė jaunimo tarpe dėl sudėtingesnių įsidarbinimo galimybių ir pokyčių darbo rinkoje. <i>B3; B8</i>
9.	Augantis miesto bendruomenės poreikis dalyvauti savanorystės veiklose. <i>A10</i>	9.	Nedidelis paslaugų gavėjų skaičius nevyriausybinių sektoriaus organizacijose, teikiančiose socialines užimtumo paslaugas. <i>B12</i>
10.		10.	Trūksta organizacijų teikiančių socialinės priežiūros ir dienos socialines paslaugas bei kitas, nestacionarias socialines paslaugas Utenos mieste. <i>B13</i>
11.		11.	Nedidelė dalis mieste veikiančių nevyriausybinių sektoriaus organizacijų dalyvauja projektinėse veiklose siekiant pritraukti išorinius finansavimo šaltinius. <i>B14</i>
12.		12.	Mažai akredituotų organizacijų galinčių priimti norinčius savanoriauti asmenis. <i>B15</i>
13.		13.	Mažai paslaugų ir/ arba savirealizacijos galimybių veikti sunkumus patiriančiam jaunimui. <i>B16</i>
14.		14.	Nepakankamas gyventojų pilietiškumo ugdymas, žinių bei gebėjimų reaguoti esant ekstremalioms situacijomis trūkumas. <i>B17</i>
Nr.	Galimybės	Nr.	Grėsmės
1.	Palanki valstybės politika dėl aktyvesnio nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių dalyvavimo teikiant socialines paslaugas. <i>C1</i>	1.	Lėtas ir/ar mažėjantis gyventojų skaičiaus augimas dėl emigracijos ir natūralių demografinių pokyčių. <i>D1</i>
2.	Konkurencijos didėjimas tarp socialinių paslaugų teikėjų – nevalstybinio ir privataus sektoriaus sudarytų galimybes geriau tenkinti socialinių paslaugų poreikius. <i>C2</i>	2.	Didėjantis žmonių, dėl senyvo amžiaus neturinčių galimybės tobulinti kvalifikaciją ar persikvalifikuoti, skaičius. <i>D2</i>
3.	Didėjantis susidomėjimas savanorystės veiklomis sudaro galimybę gyventojams prisidėti prie socialinių problemų sprendimo. <i>C3</i>	3.	Didėjantis vyresnio amžiaus asmenų ir mažėjantis vaikų, jaunimo ir darbingo amžiaus asmenų skaičius mieste, tiesiogiai siejasi su didėjančiomis socialinėmis problemomis, kurių sprendimui reikia vis daugiau finansinių ir žmogiškųjų išteklių bei papildomų paslaugų. <i>D3</i>
4.	Augantis naujai įsteigtų verslo subjektų skaičius, sudaro sąlygas užimtų asmenų skaičiaus didėjimui. <i>C4</i>	4.	Senstanti visuomenė nepalanki darbo rinkai ir visai socialinės apsaugos sistemai. <i>D4</i>
5.	Išorinių finansavimo šaltinių pasiūla sudaro galimybes nevyriausybinių	5.	Gyventojų pasyvumas ir nenoras prisidėti prie problemų sprendimo. <i>D5</i>

	organizacijų iniciatyvų rėmimui, veiklų susijusių su socialinės atskirties žmonių poreikių tenkinimu, finansavimui. <i>C5</i>		
6.	Didesnis vietos bendruomenės dalies įtraukimas sudaro palankias sąlygas socialinės atskirties asmenų įsitraukimui į visavertį visuomenės gyvenimą. <i>C6</i>	6.	Visuomenės netolerancija asmenims dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos, negalios ar kt. <i>D6</i>
7.	Neformalios iniciatyvos patrauklesnės ir prieinamos platesniam bendruomenės narių skaičiui. <i>C7</i>	7.	Sudėtinga nuo karo bėgančių ukrainiečių integracija į visuomenę. <i>D7</i>
8.	Socialinio verslo steigimas ir plėtra leidžia daryti didesnę poveikį vietos plėtros teritorijoje esančioms socialinės atskirties asmenų grupėms. <i>C8</i>	8.	Nepakankamas gyventojų dėmesys sveikai gyvensenai – socialinių problemų didėjimas (alkoholizmas, narkomanija ir pan.). <i>D8</i>
		9.	Mažas vietos bendruomenės susidomėjimas socialinio verslo steigimo ir vystymo galimybėmis dėl nepalankios ekonominės ir teisinės bazės. <i>D9</i>

**A, B C D pagrindžiančio teiginio numeris*

3. STRATEGIJOS TIKSLAI, UŽDAVINIAI IR JŲ ĮGYVENDINIMO STEBĖSENOS RODIKLIAI, ĮSKAITANT IŠMATUOJAMAS REZULTATO SIEKTINAS REIKŠMES

1 TIKSLAS – MAŽINTI UTENOS MIESTO GYVENTOJŲ SOCIALINĘ ATSKIRTĮ, ĮGYVENDINANT SOCIALINES IR EKONOMINES INICIATYVAS

Strategijos įgyvendinimui suformuotas vienas tikslas plačiai apimantis numatomas įgyvendinti veiklas, kuriuo siekiama didinti miesto patrauklumą, mažinti socialinę atskirtį, skatinti gyventojus imtis privataus ar socialinio verslo, plėsti užimtumo galimybes, mažinti nedarbą bei gerinti gyvenimo kokybę. Įgyvendinamu tikslu siekiama prisidėti prie **Utenos regiono plėtros tarybos kolegijos** 2023 m. sausio 30 d. sprendimu Nr. KS (T)-4 patvirtinto **2022-2030 m. Utenos regiono plėtros plano I tikslo** „Gerinti socialinių, sveikatos priežiūros, švietimo paslaugų kokybę ir prieinamumą“ ir 1.1 uždavinio „Pagerinti sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų infrastruktūrą, išplėsti paslaugų spektrą, pagerinti jų kokybę ir prieinamumą“. Tikslas suformuotas taip, kad atitiktų 2021-2027 m. Europos Sąjungos fondų investicijų programos **4.7 uždavinį** „Skatinti aktyvią įtrauktį, siekiant propaguoti lygias galimybes, nediskriminavimą ir aktyvų dalyvavimą, ir gerinti įsidarbinamumą, ypač palankių sąlygų neturinčių grupių“. Strategijos SSGG analizėje identifikuotos silpnybės **B1, B2, B3, B4, B6, B7, B8, B9, B10, B11, B12, B13, B14, B15, B16** ir grėsmės **D3, D5, D6, D7, D8**, kurias mažinti bus siekiama pasinaudojant stiprybėmis **A1, A9, A10** bei išnaudojant galimybes **C1, C2, C3, C4, C5, C6, C7** ir **4.9 uždavinį** „Skatinti marginalizuotų bendruomenių, mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir nepalankioje padėtyje esančių grupių, įskaitant specialiųjų poreikių turinčius asmenis, socialinę ir ekonominę įtrauktį vykdant integruotus veiksmus, be kita ko, teikti aprūpinimą būstu ir socialines paslaugas. Strategijos SSGG analizėje identifikuotos silpnybės **B3, B5** ir grėsmės **D2, D3, D4, D9**, kurias mažinti bus siekiama pasinaudojant stiprybėmis **A2, A4, A5, A9** išnaudojant galimybę **C8**. Mažinant Utenos miesto gyventojų socialinę atskirtį, įgyvendinant socialines ir ekonomines iniciatyvas bus didinama bendruomenės tolerancija socialinę atskirtį patiriantiems asmenims, skatinamas bendruomenės įsitraukimas į socialinių problemų sprendimą, taikant novatoriškas veiklas bei paslaugas, kurios padės spręsti įvairaus amžiaus socialinių grupių asmenų užimtumo, socialinių įgūdžių bei socialinės integracijos problemas, skatinti socialinio verslo, kūrimąsi ir plėtrą Utenos mieste.

TIKSLO 1 ALTERNATYVA Nr. 1	TIKSLO 1 ALTERNATYVA Nr. 2
<p>Mažinti Utenos miesto gyventojų socialinę atskirtį, įgyvendinant socialines ir ekonomines iniciatyvas.</p> <p>Ši alternatyva leidžia plačiau išnaudoti SSGG analizėje identifikuotas stiprybes A1, A9, A10 ir siekti visų galimybių nuo C1 iki C8 įgyvendinimo mažinant silpnybes ir grėsmes bei kompleksiskai įgyvendinti daugelį veiklų. Todėl ši alternatyva yra geresnė nei antroji, kadangi socialinės ir</p>	<p>Mažinti socialinę atskirtį Utenos mieste, organizuojant užimtumo veiklas tikslinių grupių asmenims.</p> <p>Ši alternatyva apima tik užimtumo veiklas, jas susiaurindama, o tikslu siekiama platesnio bendruomenės įsitraukimo į iškeltų problemų sprendimą bei didesnio ir platesnio poveikio socialinės atskirties asmenų grupėms. Ši alternatyva gali būti įgyvendinama, tačiau</p>

ekonominės iniciatyvos apima daugiau skirtingų veiksmų, įskaitant platesnį bendruomenės įsitraukimą į socialinių problemų sprendimą bei didesnę socialinę integraciją, užimtumo užtikrinimą, socialinių ir sociokultūrinių paslaugų teikimą bei didesnę socialinį poveikį per socialinio verslo steigimąsi ar plėtrą, kuris gerina socialinę atskirtį patiriančių asmenų padėtį visuomenėje.	prisidėtų tik prie ribotos dalies SSGG analizėje identifikuotų silpnųjų <i>B3, B5</i> ir grėsmių <i>D2, D3</i> mažinimo, todėl apriboja pačias veiklas ir nesudaro galimybės kompleksiskai įgyvendinti tikslo. Socialinės atskirties mažinimui būtinas veiklų ir paslaugų kompleksas, kuris užtikrintų ne tik užimtumą, bet ir reikiamų socialinių paslaugų teikimą, skatintų socialinio verslo steigimąsi.
--	---

	Rezultato rodiklio pavadinimas	Pradinė reikšmė 2023 m.	Siekiamą reikšmė 2029 m.
1.	BIVP projektų veiklų dalyvių, kurie po dalyvavimo veiklose toliau dalyvauja socialinei integracijai skirtose veiklose ir (ar) darbo rinkoje, dalis (proc.)	0	8
2.	Paramą gavusiuose subjektuose sukurtos darbo vietos, skaičius.	0	4
3.	Pilietinės visuomenės ir privačiojo sektoriaus subjektai, dalyvavę rengiant ir (ar) įgyvendinant vietos plėtros strategijas	15	18

1.1 UŽDAVINYS – Socialinės integracijos veiklų organizavimas ir kompleksinių-prevencinių pagalbos priemonių teikimas socialinę atskirtį patiriantiems asmenims siekiant socialinių iniciatyvų įgyvendinimo Utenos mieste.

Įgyvendinant šį uždavinį bus vykdomos socialiai pažeidžiamų ir socialinę riziką (atskirtį) patiriančių asmenų, taip pat vaikų ir jaunimo sociokultūrinės integracijos veiklos. Teikiama pagalba socialiai pažeidžiamiems asmenims (senjorams, neįgaliesiems ar kitataučiams, nuo karo pasitraukusiems Ukrainos piliečiams bei kitiems asmenims) įsitraukiant juos į visavertį visuomenės gyvenimą per įvairias integracines veiklas. Vykdomas kompleksinių prevencinių pagalbos priemonių teikimas socialinę riziką patiriantiems Utenos miesto gyventojams, tame tarpe mažiau galimybių turinčiam jaunimui, stiprinant jų savivertę ir pasitikėjimą. Kuriamos bendradarbiavimo tinklų su kitomis vietos veiklos grupėmis iniciatyvos, siekiant stiprinti nevyriausybinių sektoriaus organizacijų, teikiančių paslaugas tikslinėms grupėms, socialinius ryšius. Į vykdomas veiklas ir į iškeltų problemų sprendimą aktyviai įtraukiant bendruomenines ir nevyriausybines organizacijas bei savanorius, skatinamas nevyriausybinių ir kitų organizacijų bendradarbiavimas. Siekiant mažinti socialinę atskirtį, prie vykdomų veiklų bus kviečiama jungtis bendruomenės dalis, nepriskiriama sunkumų patiriančioms grupėms. Šiuo uždaviniu ir jame numatytais veiklomis siekiama spręsti SSGG analizėje nurodytas silpnas *B4, B9, B3, B8, B12, B13, B14, B15, B16* ir grėsmes *D3, D5, D6, D7, D8*, kurias mažinti bus siekiama pasinaudojant stiprybėmis *A1; A9; A10* bei išnaudojant galimybes *C1, C2, C3, C5, C6, C7*.

Produkto rodiklio pavadinimas	Pradinė reikšmė	2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	2027 m.	2028 m.	2029 m.	Siekiamą reikšmė

1.	BIVP projektai, kuriuos įgyvendino NVO ir (arba) kurie įgyvendinti kartu su partneriu (vnt.)	0	0	2	2	2	2	1	1	10
2.	BIVP projektų veiklų dalyviai (įskaitant visas tikslines grupes) (asm.)	0	0	100	150	150	150	100	100	750

UŽDAVINIO 1.1 ALTERNATYVA Nr. 1	UŽDAVINIO 1.1 ALTERNATYVA Nr. 2
<p>Socialinės integracijos veiklų organizavimas ir kompleksinių-prevencinių pagalbos priemonių teikimas socialinę atskirtį patiriantiems asmenims siekiant socialinių iniciatyvų įgyvendinimo Utenos mieste.</p> <p>Įgyvendinant šią alternatyvą galima kompleksiskai vykdyti daugelį veiklų, įskaitant bendradarbiavimo su kitomis vietos veiklos grupėmis iniciatyvas. Į veiklas įtraukti platų spektrą skirtingus poreikius turinčius asmenis iš įvairaus amžiaus tikslinių grupių. Pasinaudojant SSGG analizėje identifiкуotomis stiprybėmis <i>A9</i>, <i>A10</i> siekti numatytų galimybių <i>C2</i>, <i>C3</i>, <i>C6</i>, <i>C7</i> įgyvendinimo į veiklas įtraukti didesnę vietos bendruomenės dalį nepriskiriamą sunkumų patiriančioms grupėms. Todėl ši alternatyva pasirenkama kaip tinkamesnė numatytam tikslui ir uždaviniui pasiekti.</p>	<p>Gyventojų iš pažeidžiamų grupių integracija į visuomeninį gyvenimą, užtikrinant socialinių paslaugų prieinamumą, kokybę ir plėtrą Utenos mieste.</p> <p>Ši alternatyva skirta socialinės atskirties mažinimui tikslinėje teritorijoje. Įgyvendinat šią alternatyvą būtų teikiamos socialinės paslaugos, didinamas šių paslaugų prieinamumas, skatinama socialinė integracija, tačiau alternatyva nenusako konkrečių skatinimo veiksmų, t. y. įvertinus, kad minimalios paslaugos gyventojams iš pažeidžiamų grupių jau yra teikiamos, o uždaviniu siekiama platesnio ir efektyvesnio poveikio. Pasirinkus šią alternatyvą būtų sudėtingiau siekti SSGG analizėje numatytų galimybių <i>C3</i>, <i>C6</i> įgyvendinimo, o veiklos apsiribotų tik paslaugų teikimu socialinės atskirties grupėms, tokiu būdu apribodamos jų integraciją į vietos bendruomenę.</p>
<p>1.2 UŽDAVINYS – Stiprinti gyventojų darbinis ir verslumo įgūdžius, per neformalias iniciatyvas skatinti naujų verslų, tame tarpe ir socialinio verslo kūrimą ar plėtrą Utenos mieste</p>	
<p>Įgyvendinant šį uždavinį bus siekiama padėti darbingiems asmenims iš pažeidžiamų grupių, įsitraukti į darbo rinką ir joje išsilaikyti, padėti ugdyti ir stiprinti darbo rinkai reikalingus įgūdžius. Per neformalias verslumo iniciatyvas skatinti jauno verslo plėtrą. Skatinti vietos gyventojus ir organizacijas pradėti vystyti socialinius verslus Utenos mieste, siekiant kurti darbo vietas, paslaugas ar prekes sunkiau integruojamoms vietos gyventojų grupėms tikslu daryti socialinį poveikį tikslinėje teritorijoje. Šiuo uždaviniu ir jame numatytomis veiklomis siekiama spręsti SSGG analizėje įvardintas silpnības <i>B6</i>, <i>B7</i>, <i>B9</i>, <i>B10</i>, <i>B11</i> ir grėsmes <i>D2</i>, <i>D3</i>, <i>D5</i>, <i>D9</i> pasinaudojant galimybėmis <i>C2</i>, <i>C4</i>, <i>C5</i>, <i>C7</i>, <i>C8</i> ir stiprybėmis <i>A2</i>, <i>A3</i>, <i>A4</i>.</p>	

	Produkto rodiklio pavadinimas	Pradinė reikšmė	2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	2027 m.	2028 m.	2029 m.	Siekiami reikšmė
1.	BIVP projektai, kuriuos įgyvendino NVO ir (arba) kurie įgyvendinti kartu su partneriu (vnt.)	0	0	0	1	0	0	0	0	1
2.	BIVP projektų veiklų dalyviai (įskaitant visas tikslines grupes) (asm.)	0	0	0	20	15	15	14	0	64
3.	Socialinio verslo subjektai, per BIVP projektus gavę paramą socialinio verslo kūrimui ar plėtrai, skaičius.	0	0	0	1	1	1	1	0	4
4.	Paramą gavusios įmonės (iš jų: labai mažos, mažosios, vidutinės ir didelės), skaičius.	0	0	0	1	0	0	0	0	1

UŽDAVINIO 1.2 ALTERNATYVA Nr. 1	UŽDAVINIO 1.2 ALTERNATYVA Nr. 2
<p>Stiprinti gyventojų darbinis ir verslumo įgūdžius, per neformalias iniciatyvas skatinti naujų verslų, tame tarpe ir socialinio verslo kūrimą ar plėtrą Utenos mieste.</p> <p>Įgyvendinant šią alternatyvą į įvairias veiklas gali būti įtraukiami asmenys tiek iš sunkumus patiriančių grupių (bedarbiai, neaktyvūs darbingi asmenys ir kt.), tiek ir kiti bendruomenės nariai, jaunų verslų atstovai, ar asmenys iš tikslinės teritorijos, būsiami socialinių verslų vystytojai, kurie siektų per vykdomas veiklas, paslaugas ar prekes daryti socialinį poveikį pasirinktoms, sunkumus patiriančioms asmenų grupėms bei kurti naujas darbo vietas. Todėl alternatyvos veiklomis yra mažinamos SSGG analizėje įvardintos silpnybės B7 ir grėsmės D2, D4, D9 siekiant numatyto tikslo ir uždavinio numatytų galimybių C4, C7, C8 įgyvendinimui. Ši alternatyva nesiaurina veiklų ir tikslinių grupių ir bus įgyvendinama platesne apimtimi, todėl yra patrauklesnė.</p>	<p>Didinti Utenos miesto gyventojų įsidarbinimo galimybes, gerinti jų pradėti darbo rinkoje ir skatinti verslumą.</p> <p>Šia alternatyva siekiama pagerinti Utenos miesto darbingų, sunkumus patiriančių gyventojų padėtį darbo rinkoje įtraukiant juos į neformalias verslumo skatinimo bei darbo įgūdžių stiprinimo veiklas, kas ir yra numatyta tikslo ir uždavinio įgyvendinimo siekyje bei SSGG analizėje įvardintoje galimybėje C4. Tačiau šia alternatyva nesiekiami prisidėti prie socialinio verslo kūrimosi perspektyvų kaip nustatyta SSGG analizės galimybėse C8, todėl ši alternatyva siaurina veiklas bei tikslinę grupę. Alternatyva gali būti įgyvendinama, tačiau apribotų tikslo pasiekimui numatytas apimtis.</p>

4. GYVENAMOSIOS VIETOVĖS BENDRUOMENĖS DALYVAVIMO RENGIANČIŲ STRATEGIJĄ EIGA

Strategija buvo rengiama vadovaujantis Vietos plėtros strategijų rengimo ir atrankos taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2022 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. 1V-672. 2023 m. sausio 5 d. vykusiame visuotiniame narių susirinkime UMVVG nariai buvo informuoti apie galimybę rengti naują 2023-2029 m. vietos plėtros strategiją ir pakviesti aktyviai prisijungti prie šio proceso.

Rengiant Strategiją UMVVG siekė, kad visiems gyventojams būtų sudaryta galimybė išsamiai susipažinti su vietos plėtros Strategijos tikslais, uždaviniais, veiksmais, įgyvendinimo eiga ir gautais rezultatais. Siekiant užtikrinti visų suinteresuotų šalių įsitraukimą UMVVG Strategijos rengimo metu vadovavosi šiais principais: viešumo, partnerystės, lyčių lygybės plataus bendruomenės įtraukimo ir diskusijų su visomis suinteresuotomis šalimis. Visą Strategijos rengimo laikotarpį buvo besąlygiškai laikomasi horizontaliųjų principų reikalavimų. Numatyti renginiai vyko patalpose, pritaikytose judėjimo ar kitą negalią turintiems asmenims. Kviečiant ir registruojant dalyvius į renginius, buvo prašoma nurodyti kokias organizacijai yra atstovaujama ir pagal tai identifikuojami specialieji dalyvių poreikiai, ar kitos aplinkybės leidžiančios užtikrinti visiems dalyviams vienodas galimybes, tokiu būdu nepažeidžiant horizontaliųjų principų ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos reikalavimų. Siekiant į Strategijos rengimą įtraukti kuo didesnę miesto bendruomenės dalį, informacija apie planuojamą rengti Strategiją 2023 m. balandžio 3 d. patalpinta internetiniame tinklapyje www.utenosmiestobendruomene.lt. Pasinaudojant socialiniais tinklais UMVVG facebook paskyroje 2023 m. vasario 21 d. paskelbta **apklausos anketa**, o 2023 m. balandžio 5 d. socialiniuose tinkluose ir Utenos miesto bendruomenės interneto tinklapyje miesto bendruomenės nariai, nevyriausybinės, bendruomeninės ir kitos organizacijos buvo pakviestos **teikti projektines idėjas pagal veiksmų programos 4.7 ir 4.9 priemonėse numatytas investicijų kryptis**.

2023 m. balandžio-gegužės mėn. vyko **individualios konsultacijos-susitikimai** grupėse su projektines idėjas rengiančiais organizacijų atstovais. **Trijų** susitikimų-konsultacijų metu, mažose grupelėse su skirtingų sektorių (verslo, NVO, valdžios, VVG) atstovais buvo aptarinėjamos pagrindinės problemos su kuriomis susiduria gyventojai Utenos mieste, diskutuota kokias problemų sprendimo galimybes jie išvelgia, kokias grėsmes ir galimybes mato. Iki numatyto projektinių idėjų teikimo (2023 m. gegužės 30 d.) termino pabaigos **gautas 24 projektinės idėjos**, kurias pateikė Utenos miesto nevyriausybinės, bendruomeninės, biudžetinės organizacijos bei fiziniai asmenys. Išanalizavus gautas projektines idėjas ir anketinius apklausos duomenis (*žr. priedas Nr. 2*), nustatytos pagrindinės Strategijos įgyvendinimo kryptys, uždaviniai ir veiksmai, kuriuos įgyvendinant bus siekiama Strategijoje išsikeltos tikslo siekio – mažinti Utenos miesto gyventojų socialinę atskirtį per socialines ir ekonomines iniciatyvas.

2023 m. birželio 6-7 d. dienomis organizuoti vieši Strategijos projekto pristatymo renginiai, kurie vyko adresu Maironio g. 12, Utena, Utenos švietimo centro patalpose, kurios yra pritaikytos fizinę bei kitokią negalią turintiems asmenims. Į viešus susitikimus-diskusijas buvo pakviesti asmenys iš įvairių miesto organizacijų atstovaujančių NVO, bendruomeninių, verslo ir valdžios sektorių.

Sulaukta didelio bendruomenės ir įvairių organizacijų atstovų susidomėjimo dalyvavimo VPS veiklų rengime. Vykusiuose renginiuose UMVVG pirmininkė pristatė pradėto įgyvendinti projekto „Utenos miesto vietos veiklos grupės vietos plėtros strategijos parengimas“ planuojamas vykdyti veiklas, rengiamos Strategijos tikslą ir uždavinius. Strategijos rengimo koordinatore pristatė gautas projektines idėjas, galimas Strategijos veiklos sritis, planuojamus pasiekimo rodiklius. Renginių metu su dalyviais vyko diskusijos apie miestui aktualias ir opias problemas, identifikuoti jų sprendimo būdai ir priemonės, aptarti pasirenkamų uždavinių alternatyvūs įgyvendinimo būdai, diskutuota apie bendradarbiavimo galimybes su kitų miestų VVG. 2023 m. liepos 4 dieną į diskusiją dėl galimų bendradarbiavimo perspektyvų rinkosi ne tik miesto bendruomenės nariai, organizacijų atstovai bet kartu renginyje dalyvavo Anykščių ir Visagino miesto VVG atstovai. Susitikimo metu aptartos bendradarbiavimo galimybės socialinės atskirties mažinimo srityje bei įvairių verslumo skatinimo galimybių perspektyvos.

Apie rengiamą Strategiją vietos bendruomenė informuota per vietinį Utenos radiją. Parengti ir transliuoti 2 radijo reportažai. Po įvykusių viešųjų diskusijų parengtas pirmasis informacinis radijo reportažas, antruoju vietos bendruomenė pakviesta susipažinti su parengtos Strategijos projektiniu dokumentu bei dar kartą pakviesta teikti pastabas ir pasiūlymus. Abiejų reportažų įrašus galima rasti interneto portale www.utenosmiestobendruomene.lt Utenos miesto VVG paskyros naujienose patalpintoje informacijoje arba atsidarius nuorodas:

<https://www.utenosmiestobendruomene.lt/2023/06/19/rengiama-nauja-utenos-miesto-vvg-2023-2029-m-vietos-pletros-strategija/>;

<https://www.utenosmiestobendruomene.lt/2023/07/11/utenos-miesto-vietos-veiklos-grupe-informuoja/>.

Interneto portale www.utenosmiestobendruomene.lt Utenos miesto VVG ir vietos bendruomenės naujienose bei UMVVG facebooko paskyroje periodiškai nuo 2023 m. vasario mėn. viešinama informacija apie parengiamuosius strategijos darbus, informacija apie įvykusius viešus Strategijos pristatymus ir kita aktuali informacija (žr. *priedas Nr. 4*).

5. UTENOS MIESTO 2023-2029 M. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS FINANSINIS VEIKSMŲ PLANAS

1. TIKSLAS – MAŽINTI UTENOS MIESTO GYVENTOJŲ SOCIALINĘ ATSKIRTĮ, ĮGYVENDINANT SOCIALINES IR EKONOMINES INICIATYVAS

		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	viso 2023-2029 m.
	Europos socialinis fondas +	0	0	181299,39	198154,85	198154,84	198154,86	166864,80	150009,33	1092638,07
	Europos regioninės plėtros fondas	0	0	38988,72	38988,73	38988,73	38988,73	38988,72	38988,72	233932,35
	LR valstybės biudžetas	0	0	19437,19	20924,43	20924,42	20924,43	18163,54	16676,30	117050,31
	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	32551,75	35788,69	35788,69	35788,69	35788,70	32551,76	208258,28
	Privačios lėšos	0	0	9752,71	9752,72	9752,73	9752,71	3743,72	3743,73	46498,32
	Iš viso tikslui:	0	0	282029,76	303609,42	303609,41	303609,42	263549,48	241969,84	1698377,33

1.1 UŽDAVINYS – Socialinės integracijos veiklų organizavimas ir kompleksinių-prevenčių pagalba priemonių teikimas socialinę atskirtį patiriantiems asmenims siekiant socialinių iniciatyvų įgyvendinimo.

		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	iš viso 2023-2029 m.
	Europos socialinis fondas +	0	0	150009,34	166864,80	166864,79	166864,80	166864,80	150009,33	967477,86
	Europos regioninės plėtros fondas	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	LR valstybės biudžetas	0	0	13236,11	14723,37	14723,36	14723,36	14723,36	13236,11	85365,67
	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	28808,02	32044,96	32044,96	32044,97	32044,98	28808,03	185795,92
	Privačios lėšos	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00
	Iš viso veiksmui:	0	0	192053,47	213633,13	213633,11	213633,13	213633,14	192053,47	1238639,45

1.1.1. Veiksmas. Socialiai	Viešieji ir privatūs juridiniai	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	iš viso 2023-2029 m.

UTENOS MIESTO VIETOS VEIKLOS GRUPĖS 2023-2029 M. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

pažeidžiamų ir socialinę riziką (atskirtį) patiriančių asmenų sociokultūrinės integracijos veiklos ir pagalba įsitraukiant į visuomenės gyvenimą.	asmenys atrinkti atviro konkurso būdu.	Europos socialinis fondas +	0	0	123449,75 0	123449,75 0	123449,75 0	123449,75 0	123449,75 0	123449,74 0	740698,49
		Europos regioninės plėtros fondas	0	0	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0
		LR valstybės biudžetas	0	0	10892,62	10892,63	10892,62	10892,62	10892,62	10892,62	65355,73
		Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	23707,480	23707,480	23707,470	23707,480	23707,480	23707,480	142244,87
		Privačios lėšos	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00
		Iš viso veiksmui:	0	0	158049,85	158049,86	158049,84	158049,85	158049,85	158049,84	948299,09
1.1.2. Veiksmas. Kompleksinių prevencinių pagalbų priemonių teikimas socialinę riziką patiriantiems Utenos miesto gyventojams, tame tarpe mažiau galimybių turinčiam jaunimui, stiprinant jų savivertę ir pasitikėjimą.	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu.		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	iš viso 2023-2029 m.
		Europos socialinis fondas +	0	0	26559,59	26559,59	26559,59	26559,59	26559,59	26559,59	159357,54
		Europos regioninės plėtros fondas	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		LR valstybės biudžetas	0	0	2343,49	2343,49	2343,49	2343,50	2343,50	2343,49	14060,96
		Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	5100,54	5100,54	5100,54	5100,54	5100,55	5100,55	30603,26
		Privačios lėšos	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00
		Iš viso veiksmui:	0	0	34003,62	34003,62	34003,62	34003,63	34003,64	34003,63	204021,76
1.1.3. Veiksmas. Bendradarbiavimo tinklų su kitomis vietos veiklos grupėmis iniciatyvos siekiant stiprinti	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu veiksmą		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	iš viso 2023-2029 m.
		Europos socialinis fondas +	0	0	0	16855,46	16855,45	16855,46	16855,46	0	67421,83
		Europos regioninės plėtros fondas	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		LR valstybės biudžetas	0	0	0	1487,25	1487,25	1487,24	1487,24	0	5948,98

UTENOS MIESTO VIETOS VEIKLOS GRUPĖS 2023-2029 M. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

tikslinių grupių socialinius ryšius.	gali atlikti keli subjektai.	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	0	3236,94	3236,95	3236,95	3236,95	0	12947,79
		Privačios lėšos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Iš viso veiksmui:	0	0	0	21579,65	21579,65	21579,65	21579,65	0	86318,60

1.2 UŽDAVINYS – Stiprinti gyventojų darbinius ir verslumo įgūdžius, per neformalias iniciatyvas skatinti naujų verslų, tame tarpe ir socialinio verslo kūrimą ar plėtrą Utenos mieste.

		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	iš viso 2023-2029 m.
	Europos socialinis fondas +	0	0	31290,05	31290,05	31290,05	31290,06	0	0	125160,21
	Europos regioninės plėtros fondas	0	0	38988,72	38988,73	38988,73	38988,73	38988,72	38988,72	233932,35
	LR valstybės biudžetas	0	0	6201,08	6201,06	6201,06	6201,07	3440,18	3440,19	31684,64
	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	3743,73	3743,73	3743,73	3743,72	3743,72	3743,73	22462,36
	Privačios lėšos	0	0	9752,71	9752,72	9752,73	9752,71	3744	3744	46498,32
	Iš viso veiksmui:	0	0	89976,29	89976,29	89976,30	89976,29	49916,34	49916,37	459737,88

1.2.1. Veiksmas. Darbo rinkoje reikalingų įgūdžių ugdymas.		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	iš viso 2023-2029 m.
Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu.	Europos socialinis fondas +	0	0	9085,16	9085,16	9085,16	9085,16			36340,64
	Europos regioninės plėtros fondas	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	LR valstybės biudžetas	0	0	801,64	801,63	801,63	801,63			3206,53
	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Privačios lėšos	0	0	1744,72	1744,73	1744,73	1744,73			6978,91
	Iš viso veiksmui:	0	0	11631,52	11631,52	11631,52	11631,52	0	0	46526,08

1.2.2. Veiksmas.		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	iš viso 2023-2029 m.
	Viešieji ir privatūs									

UTENOS MIESTO VIETOS VEIKLOS GRUPĖS 2023-2029 M. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

Neformalių verslumo iniciatyvų taikymas skatinant jauno verslo plėtrą.	juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu.	Europos socialinis fondas +	0	0	22204,89	22204,89	22204,89	22204,90	0	0	88819,57	
		Europos regioninės plėtros fondas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
		LR valstybės biudžetas	0	0	1959,26	1959,25	1959,25	1959,26	0	0	7837,02	
		Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	
		Privačios lėšos	0	0	4264,26	4264,26	4264,27	4264,26	0	0	17057,05	
		Iš viso veiksmui:	0	0	28428,41	28428,40	28428,41	28428,42	0	0	113713,64	
1.2.3. Veiksmas. Socialinio verslo kūrimas ir plėtra Utenos mieste.	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu.		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	iš viso 2023-2029 m.	
		Europos socialinis fondas +	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
		Europos regioninės plėtros fondas	0	0	38988,72	38988,73	38988,73	38988,73	38988,72	38988,72	38988,72	233932,35
		LR valstybės biudžetas	0	0	3440,18	3440,18	3440,18	3440,18	3440,18	3440,18	3440,19	20641,09
		Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	3743,73	3743,73	3743,73	3743,72	3743,72	3743,72	3743,73	22462,36
		Privačios lėšos	0	0	3743,73	3743,73	3743,73	3743,72	3743,72	3743,72	3743,73	22462,36
		Iš viso veiksmui:	0	0	49916,36	49916,37	49916,37	49916,35	49916,34	49916,37	49916,37	299498,16

Lėšos strategijos įgyvendinimui	iš viso:	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	2027 m.	2028 m.	2029 m.
Europos socialinis fondas +	1 092 638,07	0	0	181 299,39	198 154,85	198 154,84	198 154,86	166 864,80	150 009,33
Europos regioninės plėtros fondas	233 932,35	0	0	38 988,72	38 988,73	38 988,73	38 988,73	38 988,72	38 988,72
LR valstybės biudžetas	117 050,31	0	0	19 437,19	20 924,43	20 924,42	20 924,43	18 163,54	16 676,30
Savivaldybės biudžeto lėšos	208 258,28	0	0	32 551,75	35 788,69	35 788,69	35 788,69	35 788,70	32 551,76

UTENOS MIESTO VIETOS VEIKLOS GRUPĖS 2023-2029 M. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

Privačios lėšos	46 498,32	0	0	9 752,71	9 752,72	9 752,73	9 752,71	3 743,72	3 743,73
Iš viso:	1 698 377,33	0	0	282 029,76	303 609,42	303 609,41	303 609,42	263 549,48	241 969,84

Lėšos strategijos administravimui	iš viso:	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	2027 m.	2028 m.	2029 m.
Europos socialinis fondas +	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Europos regioninės plėtros fondas	170 000,00	0	0	28 335,00	28 333,00	28 333,00	28 333,00	28 333,00	28 333,00
LR valstybės biudžetas	30 000,00	0	0	5 000,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00
Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Privačios lėšos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Iš viso:	200 000,00	0	0	33 335,00	33 333,00	33 333,00	33 333,00	33 333,00	33 333,00

Iš viso vietos plėtros strategijai:	
Europos socialinis fondas +	1 092 638,07
Europos regioninės plėtros fondas	403 932,35
LR valstybės biudžetas	147 050,31
Savivaldybės biudžeto lėšos	208 258,28
Privačios lėšos	46 498,32
Iš viso:	1 898 377,33

6. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS VALDYMO, STEBĖSENOS IR VERTINIMO TVARKA

UMVVG yra atsakinga už vietos plėtros strategijos (toliau – VPS) įgyvendinimą. Už konkrečių veiksmų, skirtų vietos plėtros strategijai įgyvendinti, atranką, VPS įgyvendinimo koordinavimą ir stebėseną atsakingi UMVVG organai:

Utenos miesto vietos veiklos grupės visuotinis susirinkimas:

- VPS ir jos pakeitimų tvirtinimą,
- metinių VPS ataskaitų tvirtinimą,
- galutinės VPS ataskaitos tvirtinimą;

Utenos miesto vietos veiklos grupės valdyba (kolegialus valdymo organas):

- VPS ir jos pakeitimo (-ų) tvirtinimą ir inicijavimą, jeigu UMVVG valdybai visuotinis narių susirinkimas yra suteikęs šią teisę,
- VPS atrankos kriterijų ir atrankos procedūrų patvirtinimą,
- kvietimų, teikti VPS projektus, dokumentų tvirtinimą,
- siūlomų finansuoti VPS projektų sąrašo tvirtinimą,
- rizikų, susijusių su VPS, valdymą;

Utenos miesto vietos veiklos grupės pirmininkas (vienasmenis valdymo organas):

- darbuotojų (savanorių) priėmimą į darbą, sutarčių su jais sudarymą,
- VPS administravimo koordinavimą,
- VPS projektų atrankos kriterijų ir atrankos procedūrų parengimo koordinavimą,
- kvietimų teikti VPS projektus atrankai rengimą ir skelbimą;
- pateiktų VPS projektų vertinimo ir siūlomų finansuoti projektų sąrašo sudarymo koordinavimą,
- komunikaciją su VPS projektų rengėjais, vertintojais, LR vidaus reikalų ministerija, Centrine projektų valdymo agentūra ir kitais suinteresuotais asmenimis,
- VPS stebėsenos ataskaitų rengimą,
- užduočių, susijusių su VPS įgyvendinimu, vykdymą,
- VPS įgyvendinimo viešinimą;

Utenos miesto vietos veiklos grupės darbuotojai:

- VPS administravimą,
- VPS projektų atrankos kriterijų ir atrankos procedūrų parengimą,
- kvietimų teikti VPS projektus parengimą ir skelbimą;
- pateiktų VPS projektų vertinimo koordinavimą,
- siūlomų finansuoti VPS projektų sąrašo sudarymą,
- VPS įgyvendinimo ataskaitų pildymą,
- pasiektų stebėsenos rodiklių reikšmių duomenų registravimą ir apskaičiavimą,
- VPS projektų įgyvendinimo stebėsenos vykdymą,
- VPS įgyvendinimo, administravimo ir vykdymo veiklų viešinimą,
- viešųjų pirkimų dokumentų rengimą ir pirkimų atlikimą.

VPS įgyvendinimas, stebėseną ir keitimo procedūros. Už VPS tinkamą ir kokybišką įgyvendinimą, bus atsakinga UMVVG, kuri tai atliks vadovaudamasi VPS įgyvendinimo taisyklėmis. Už stebėseną atsakingi asmenys:

- nuolat rinks ir sistemins informaciją apie VPS įgyvendinimą, numatytus pasiekti rezultato ir produkto rodiklius,
- skelbs informaciją apie atrinktus, įgyvendinamus ir baigtus įgyvendinti projektus,
- periodiškai viešins VPS pasiekimo rodiklius ir kitą informaciją,
- rengs ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai kasmet teiks metines įgyvendinimo ataskaitas, o užbaigus VPS įgyvendinimą, teiks galutinę ataskaitą. Parengtos ataskaitos bus tvirtinamos atsakingų UMVVG organų.

Visa informacija apie VPS veiklų įgyvendinimą bus periodiškai viešai skelbiama interneto tinklapyje www.utenosmiestobendruomene.lt UMVVG paskyroje ir socialiniuose tinkluose facebook, vietinėje spaudoje ir per vietinį Utenos radiją.

Esant poreikiui, galės būti atlikti VPS dokumento pakeitimai, kurie bus vykdomi pagal pakeitimų iniciavimo procedūrą. VPS pakeitimus inicijuos ir tvirtins Utenos miesto vietos veiklos grupės visuotinis narių susirinkimas arba valdyba (kolegialus valdymo organas), jei visuotinis narių susirinkimas bus suteikęs jam šią teisę. Atliekami VPS pakeitimai neturės prieštarauti Vietos plėtros strategijų rengimo ir atrankos taisyklių bei Vietos plėtros strategijų įgyvendinimo taisyklių nustatytiems reikalavimams ir bus derinami su Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija.

Reikalavimai projektams ir projektų vykdytojams. Projektų vykdytojų atrankos procedūros vykdomos atviro konkurso būdu užtikrinant skaidrias ir konkurencijos neribojančias sąlygas visiems konkurse dalyvaujantiems subjektams. Bus parengti procedūriniai dokumentai, kuriuose numatytos VPS projektų atrankos sąlygos, užtikrinančios sąžiningą konkurenciją. Visi projektai turės atitikti ir bendruosius projektų reikalavimus, nustatytus 2021-2027 m. Europos Sąjungos fondų investicijų programos ir ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“ administravimo taisyklėse (patvirtintos 2022 m. birželio 22 d. Lietuvos Respublikos finansų ministro 2022 m. birželio 22 d. įsakymu Nr. 1K-237).

UMVVG rengdama VPS vadovavosi šiais horizontaliaisiais principais: partnerystės ir atvirumo, lyčių lygybės, nediskriminavimo, jaunimo dalyvavimo ir kt. Tokiais pačiais principais bus vadovaujama ir įgyvendinam VPS numatytus tikslus, uždavinius ir veiksmus bei vertinant projektus ir atrenkant projektų vykdytojus:

lyčių lygybės – sudarant sąlygas visiems teikti VPS projektus neatsižvelgiant į projekto vykdytojų ir tikslinės grupės atstovų lytį. Į VPS valdymo ir stebėsenos procedūras įtraukiant visų lyčių atstovus;

jaunimo dalyvavimo – per aktyvų dalyvavimą UMVVG valdyboje įtraukiant į atskirus VPS administravimo ir įgyvendinimo procesus, per projektų įgyvendinamas veiklas;

nediskriminavimo – užtikrinant, kad bus užkirstas kelias bet kokiai diskriminacijai dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų, ar pažiūrų, amžiaus, negalios lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos ar kitų bruožų. Vadovaujantis šiuo principu, VPS įgyvendinimo metu, bus siekiama vietos bendruomenės švietimo ir tolerancijos, siekiant skatinti socialinę integraciją ir užkirsti kelią socialinei atskirčiai;

partnerystės ir atvirumo – vietos lygmens bendradarbiavimo skatinamas ir bendradarbiavimo su kitomis Lietuvos miestų vietos veiklos grupėmis;

skaidrumo – užtikrinant viešumo, atvirumo, skaidrumo ir atsakomybės principą, per visuomenės informavimą apie vykdomą veiklą ir priimtus sprendimus;

savitarpio pagalbos ir bendradarbiavimo – harmoningo, sąžiningo ir produktyvaus bendradarbiavimo tarp projektų vykdytojų, bendruomenės ir UMVVG.